

Laura Huikko, Henna Immonen & Jenna Uski

LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN JA SIIHEN TARVITTAVA TUKI

Opinnäytetyö
Sosionomi AMK

2019

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Laura Huikko, Henna Immonen ja Jenna Uski	Sosionomi (AMK)	toukokuu 2019
Opinnäytetyön nimi		54 sivua 9 liitesivua
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja siihen tarvittava tuki		
Toimeksiantaja		
Kotkan kaupunki varhaiskasvatus		
Ohjaaja		
Virve Remes, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Kotkan kaupungin varhaiskasvatustyöyksiköissä varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ja tuen tarpeita liittyen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. Työn tavoitteena oli tuottaa varhaiskasvattajien kokemuspohjaista tietoa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman käytöstä työvälineenä ja antaa varhaiskasvattajille mahdollisuus esittää ehdotuksia liittyen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kehittämiseen.</p> <p>Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tärkeä työväline, joka toimii varhaiskasvatuksen suunnittelun ja pedagogisen toiminnan perusteena. Sen avulla varhaiskasvattajat, huoltajat ja lapsi yhdessä toimivat edistään lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatussuunnitelma on ennen kaikkea lapsen etua ja tarpeita kunnioittava.</p> <p>Tutkimus toteutettiin sähköisen Webropol-kyselyn avulla ja siinä yhdistyivät kvantitatiivinen sekä kvalitatiivinen tutkimusote. Tutkimukseen osallistui yhteensä 47 varhaiskasvatuksen opettajaa. Aineistoa analysoitiin avoimissa kysymyksissä sisällönanalyysin ja strukturoidussa kysymyksissä tilastollisten menetelmien kautta.</p> <p>Tulosten perusteella Kotkan varhaiskasvatuksen opettajat kokevat lapsen varhaiskasvatussuunnitelman pääsääntöisesti tarpeelliseksi työvälineeksi. Eniten vastaajat toivovat uudistuksia vasu-lomakkeen ulkoasuun, käytettävyyteen ja tekniseen toteutukseen. Lisäksi vastaajat toivovat kaikille yhtenäistä perehdyttämismallia sekä selkeää ohjeistusta lomakkeen täyttöön. Tutkimuksessa tuli esiin myös se, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat tärkeäksi yhteistyön lapsen huoltajien, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja muiden lapsen kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Myös tiimityön merkitys sekä kollegoiden tuki korostuvat tutkimustuloksissa.</p>		
Asiasanat		
varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelma, varhaiskasvatuksen kehittäminen		

Author (authors)	Degree	Time
Laura Huikko, Henna Immonen and Jenna Uski	Bachelor of Social Services	May 2019
Thesis title		
Drawing up of a Child's Individual Early Education and Care Plan and the Support it needs		54 pages 9 pages of appendices
Commissioned by		
Kotka city, early childhood education and care		
Supervisor		
Virve Remes, South-Eastern Finland University of Applied Sciences		
Abstract		
<p>The objective of the thesis was to examine the experiences and needs of early childhood education teachers in the early childhood education units of the city of Kotka. The aim of the thesis was to produce information on the use of the child's early childhood education and care plan as a tool and give the possibility for early childhood teachers to submit proposals regarding the child's early education and care plan development.</p> <p>The child's individual early education and care plan is an important tool for early childhood education planning and pedagogical activities. It enables early childhood educators, caregivers and the child to work together to promote the growth, development and learning of the child. The early childhood education plan respects above all a child's interest and need.</p> <p>The research was carried out with the help of an electric Webropol survey and in it a quantitative and qualitative study extract combined. The altogether 47 teachers of the early childhood education participated in the research. The material was analyzed in open questions in a content analysis and through statistical methods in the structured questions.</p> <p>Based on the results, teachers in early childhood education in Kotka generally consider the child's early childhood education plan to be a necessary tool. Most of the respondents are looking forward to reforming the layout, usability and technical implementation of the form. In addition, the respondents wish a general orientation model and clear instructions for filling in the form. The research also highlighted the importance of early childhood education teachers working with a child's custodians, early childhood special education teachers and others working with the child. The importance of teamwork and the support of colleagues are also emphasized in the research results.</p>		
Keywords		
early childhood education and care (ECEC), early childhood education and care plan, development of early childhood education		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	VARHAISKASVATUKSEN KEHITYS SUOMESSA	7
3	VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET.....	8
3.1	Ohjaavat velvoitteet	9
3.2	Toimintamuodot ja henkilöstörakenne	10
3.3	Tiimityö.....	11
3.4	Arvot ja tavoitteet.....	12
4	VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLISET VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT	14
4.1	Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....	15
4.2	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	17
5	LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI.....	19
5.1	Yhteistyö	20
5.2	Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	22
5.3	Pienryhmätoiminta.....	24
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	24
6.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	24
6.2	Tutkimuksen toteutus	25
6.2.1	Aineiston keruu.....	25
6.2.2	Tutkimusjoukon kuvaus	26
6.3	Tutkimusaineiston analysointi.....	30
6.4	Luotettavuus ja eettisyys	31
7	TUTKIMUSTULOKSET	32
7.1	Perehdytys	32
7.2	Varhaiskasvatus suunnitelman laatiminen	34
7.2.1	Haasteet	34
7.2.2	Tuen tarpeet	36

7.3	Työtavat	37
7.3.1	Lapsen osallisuuden toteutuminen.....	37
7.3.2	Yhteistyö huoltajien kanssa	38
7.3.3	Tiedonsiirtokäytännöt.....	39
7.3.4	Monialainen yhteistyö	40
7.3.5	Työtavat.....	41
7.4	Kehittämisideoita varhaiskasvatussuunnitelman käytettävyyden lisäämiseksi	43
8	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	45
9	POHDINTA.....	49
	KUVALUETTELO	54
	TAULUKKOLUETTELO.....	54
	LIITTEET	
	Liite 1. Saatekirje	
	Liite 2. Webropol-kysely	
	Liite 3. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	

1 JOHDANTO

Lapsen vasu on mahdollisuus tehdä näkyväksi kunkin lapsen vahvuudet ja voimavarat sekä yksilölliset tarpeet. Lapsen vasu on pedagoginen suunnitelma siitä, miten lapsi huomioidaan yksilönä varhaiskasvatuksen toiminnassa. (Opetushallitus 2019.)

Olemme opinnoissamme suuntautuneet varhaiskasvatukseen ja koemme sen mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi. Tavoitteenamme oli löytää myös opinnäytetyömme aihe varhaiskasvatuksen kentältä. Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija Pia Eskolan kautta löysimme ajankohtaisen aiheen, joka liittyi varhaiskasvattajien kokemuksiin liittyen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet uudistettiin vuonna 2016. Uudistuksen myötä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat muokattiin sisällöltään niin, että lapsen etu nostettiin keskiöön varhaiskasvatuksen toteutuksessa. Koska henkilöstön osaamiseen panostaminen edistää varhaiskasvatuksen korkeaa laatua, haluttiin myös Kotkan varhaiskasvatuksessa selvittää, millaista tukea varhaiskasvatuksen opettajat toivovat lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen.

Opinnäytetyömme etenee teoreettisesta viitekehyksestä tutkimuksen tuloksiin ja johtopäätöksiin. Opinnäytetyömme teoriapohjana ovat varhaiskasvatuslaki, valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä alan ajankohtaiset muut lähdeaineistot. Tutkimuksessamme halusimme selvittää, millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on ennestään lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta, millaisia haasteita siinä on tullut esiin ja millaista tukea varhaiskasvatuksen opettajat toivovat lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen.

Aiheen tärkeydestä kertoo se, ettei tutkittua tietoa Kotkan varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksista lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ole. Muutakin tutkimustietoa aiheesta on vaikeaa löytää, kenties siksi, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden viimeisin uudistus on edelleen työn

alla. Toivomme, että opinnäytetyömme antaisi Kotkan kaupungin varhaiskasvatukselle arvokasta kokemukseen perustuvaa tietoa varhaiskasvatuksen opettajilta.

2 VARHAISKASVATUKSEN KEHITYS SUOMESSA

Suomalainen päivähoitojärjestelmä on kehittynyt pitkän prosessin tuloksena. Matka päivähoitosta varhaiskasvatukseen on vaatinut useita eri vaiheita ja historia on muovannut siitä sellaisen kuin varhaiskasvatus nykytilanteessa tunnetaan.

Päivähoidon historia Suomessa juontaa juurensa 1800-luvulle asti, mutta merkittäviä muutoksia varhaiskasvatuksessa koettiin 1990-luvulla, kun kaikille lapsille taattiin oikeus päivähoitopaikkaan. 2000-luvulla varhaiskasvatuksen kentällä tapahtui paljon uudistuksia. Kunnille tuli vuonna 2001 velvoite järjestää maksuton esiopetus kaikille lapsille, joiden huoltajat halusivat lasten menevän esiopetukseen. Lasten päivähoito siirtyi vuonna 2013 opetus- ja kulttuuriministeriöön kuuluvaksi, jolloin päivähoitolain korvaava varhaiskasvatuslaki oli ollut suunnitteilla jo kauan. Esiopetukseen osallistumisen osalta perustuslakiin tehtiin muutos joulukuussa 2014, ja sen myötä esiopetus muuttui velvoittavaksi. Tuolloin myös Opetushallitus antoi määräyksen esiopetussuunnitelman perusteista, jotka tuli ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2016 alkaen. Vuoden 2015 keväällä astui voimaan ensimmäinen osa varhaiskasvatuslaista, missä ensimmäistä kertaa käytettiin lainsäädännön tasolla varhaiskasvatus nimitystä. Uusi varhaiskasvatuslaki on edistänyt pienten lasten oikeutta saada pedagogisesti tasokasta kasvatusta ja opetusta. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. s.a.; Koivula ym. 2017, 19–21, Opetushallitus 2015; Opetushallitus 2017.)

Opetushallitus päätti uuden varhaiskasvatuslain mukaisista valtakunnallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 18.10.2016. Tuolloinen päätös edellytti kuntaa, kuntayhtymää tai muuta palvelun tuottajaa laatimaan paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman noudattaen uusia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat tuli ottaa käyttöön 1.8.2017 alkaen. Opetushallitus päivitti vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja antoi määräyksen uusista perusteista 19.12.2018. Uudet

perusteet astuivat voimaan 1.1.2019 ja korvasivat tällöin vuonna 2016 voimaan tulleet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Uusien perusteiden käyttöönotto velvoittaa myös varhaiskasvatuksen järjestäjät päivittämään paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat kevään 2019 aikana ja ne otetaan käyttöön 1.8.2019 alkaen. Siihen saakka paikallisella tasolla noudatetaan edellisten perusteiden (2016) mukaan tehtyjä suunnitelmia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 3; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 s.a.)

3 VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on osoitettu olevan suotuisia vaikutuksia niin lapsen kuin yhteiskunnankin näkökulmasta katsottuna. Varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttavat monet eri seikat. Varhaiskasvatuksen toteutuksessa tulisi huomioida mm. lasten mielenkiinnon kohteet, sensitiivinen vuorovaikutus sekä välittävä huolenpito. Myös leikin ja oppimisen mahdollistaminen sekä oppimisympäristöjen rakentaminen yhdessä lasten kanssa mahdollistavat varhaiskasvatuksen laadun toteutumisen. (Opetushallitus 2019.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelevät toimintakulttuurin historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuneeksi tavaksi toimia. Toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksesta ja rakentuu muun muassa oppimisympäristöistä, arvoista, periaatteista, henkilöstön osaamisesta, johtamiskäytännöistä, toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta sekä arvioinnista. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ydin on oppiva yhteisö, jossa lapset ja aikuiset oppivat yhdessä toimimalla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti inklusiivisen toimintakulttuurin tulee edistää osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa pedagogisessa toiminnassa. Inklusiivisuuden peruseriaate on mahdollistaa toiminnan ja osallistumisen toteutuminen lapsen luonnollisissa ympäristöissä. (From & Korppinen 2012, 102.) Katajan (2014, 57) mukaan osallisuutta voidaan miettiä lapsen mahdollisuutena ilmaista mielipiteitään ja näkemyksiään. Osallisuuden periaatteiden mukaisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin tulisi varmistaa, että lapsi voi vaikuttaa myös päätöksen tekoon ja saada näin aikaan muutosta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 28–30.)

3.1 Ohjaavat velvoitteet

Velvoitteet, jotka koskevat varhaiskasvatuksen toteuttamista, perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatuksessa sovelletaan hallintolakia sekä lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta. Varhaiskasvatusta järjestettäessä on huomioitava myös muusta lainsäädännöstä peräisin olevat velvoitteet sekä ne kansainväliset sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut, kuten esimerkiksi yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeussopimus, YK:n lapsen oikeuksien sopimus sekä YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Jos lapsi tarvitsee sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja tukitoimia kehityksensä ja hyvinvointinsa tueksi, sovelletaan silloin sosiaalihuoltolakia, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia ja terveydenhuoltolakia. Lisäksi täytyy ottaa huomioon se, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista on muualla laissa säädetty. Varhaiskasvatusta laissa säädetään valtakunnallisista varhaiskasvatuksen tavoitteista, jotka ohjaavat perusteiden, ja paikallisen sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista, toteutusta ja arviointia. (Varhaiskasvatukseen 33. §–47. §; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 15.)

Varhaiskasvatusta on järjestettävä kunnissa esiintyvän tarpeen mukaan soveltaen sitä tarpeeksi laajaksi ja toimintamuodoiltaan riittäväksi. Varhaiskasvatusta järjestettäessä on pyrittävä ottamaan huomioon paikalliset tarpeet aukioloaikojen suhteen sekä tarjota palvelut lähellä palvelun käyttäjiä. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana. Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen on säädetty varhaiskasvatusta laissa ja se koskee päiväkodissa tai perhepäiväkodissa tapahtuvaa varhaiskasvatusta. Kunnilla on velvollisuus huolehtia siitä, että lapsi saa varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Muista varhaiskasvatuksesta järjestettävistä kielistä määrätään erikseen kieleen ja kulttuuriin liittyvissä tarkentavissa näkökulmissa. (Varhaiskasvatukseen 27. §–32. §; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14–15.)

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön on oltava lapsen ikä ja kehitys huomiioon ottaen oppimista edistävä, kehittävä sekä terveellinen ja turvallinen. Myös tilojen ja välineiden tulee olla kunnollisia ja niissä tulee olla huomioituna esteettömyys. Varhaiskasvatuksen on myös oltava uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton, eikä sitä saa käyttää kaupalliseen vaikuttamiseen. Varhaiskasvatuksessa lapsia tulee suojella väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä ennaltaehkäisemällä ja puuttamalla tilanteisiin välittömästi. Turvallisuutta tulee edistää suunnitelmallisesti ja säännöllisesti arvioituna. (Varhaiskasvatuslaki 48. §–55. §; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 16–17.)

Varhaiskasvatuspalveluita voidaan kunnassa tai kuntayhtymässä hankkia joko julkiselta tai yksityiseltä palvelun tarjoajalta. Hankittujen palveluiden on vastattava sitä tasoa, jota vastaavalta kunnalliselta varhaiskasvatustoiminnalta edellytetään. Varhaiskasvatusta tarjoava taho huolehtii siitä, että hankitut palvelut toteutetaan varhaiskasvatusta ohjaavien säädösten ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Kunnan toimitin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto suorittavat yksityisten palveluntuottajien valvontaa, neuvontaa sekä ohjausta. (Varhaiskasvatuslaki 30-31. § & Opetushallitus 2018, 14) Varhaiskasvatusta järjestettäessä on tehtävä yhteistyötä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien palveluntarjoajien kanssa. (Varhaiskasvatuslaki 56 §; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 17.)

3.2 Toimintamuodot ja henkilöstörakenne

Kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ohjaavat varhaiskasvatuslaki sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden tavoitteet. Näitä toimintamuotoja ovat varhaiskasvatuslain mukaan päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Päiväkotitoimintaa ja perhepäivähoitoa saa järjestää ja tuottaa joko kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja. Näiden lisäksi kunnalla on mahdollisuus järjestää myös avointa varhaiskasvatustoimintaa alueellaan. Kaikki lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä, voivat saada varhaiskasvatusta. Myös vanhemmat lapset voivat osallistua varhaiskasvatukseen erityisten olosuhteiden niin vaatiessa.

(Varhaiskasvatuslaki 1. §.) Varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluu myös huolehtia siitä, että lasten huoltajat saavat tietoa eri toimintamuodoista sekä ohjausta ja neuvontaa käytettävissä olevista varhaiskasvatuspalveluista (Varhaiskasvatuslaki 16. §).

Yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuoto on päiväkodeissa toteutettava ryhmämuotoinen varhaiskasvatus. Lapsiryhmien muodostamista ohjaavat varhaiskasvatuslain säädökset koskien henkilöstömitoitusta sekä ryhmien enimmäiskokoa. Ryhmiä muodostaessa tulee huomioida myös lasten iät, sisarusuhteet sekä mahdolliset tuen tarpeet. (Varhaiskasvatuslaki 34. §–35. §; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 13.)

Kotkassa varhaiskasvatuksessa työskentelee kaikkiaan 130 varhaiskasvatuksen opettajaa (vo), joista 37 on esiopetuksessa. Kunnallisia päiväkoteja Kotkassa on 22 ja esiopetusyksiköitä, pääsääntöisesti koulujen yhteydessä, 13. Varhaiskasvatuksen erityisopettajina (veo) Kotkassa työskentelee yhdeksän henkilöä. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan myös S2-opetusta, eli suomi toisena kielenä -opetusta. Alle 3-vuotiaiden ryhmässä saa olla neljä lasta yhtä kasvattajaa kohti ja yli 3-vuotiaiden ryhmässä vastaavasti seitsemän lasta per kasvattaja. Esiopetuksessa noudatetaan samaa henkilöstömitoitusta. Tavoitteena Kotkassa on, että jokaisessa varhaiskasvatusryhmässä työskentelisi kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. Toistaiseksi tähän ei ole kaikissa yksiköissä vielä päästy. (Eskola 2019a; Eskola 2019b; Kotka, Varhaiskasvatus s.a.)

3.3 Tiimityö

Tiimin tehtävänä on työskennellä yhdessä kohti yhteisesti asetettua päämäärää tai tavoitetta. Jotta tiimi toimisi parhaalla mahdollisella tavalla, on tärkeää, että tiimin jäsenet tutustuvat toisiinsa ja tiimiytyvät. Tiimiytymistä pidetään tärkeänä, jotta kasvatustaloustalut sekä tavoitteiden asettamiset sujuisivat paremmin. Tiimityön kannalta on oleellista arvioida toimintaa jatkuvasti kaikkien tiimissä työskentelevien kesken. Tiimeissä on erittäin merkityksellistä ottaa käyttöön kaikki mahdollinen osaaminen ja ammattitaito, jota tiimin jäseniltä löytyy ja suunnitella varhaiskasvatustoimintaa sen mukaisesti. (Eskola 2016, 1–3, 10.)

Varhaiskasvatuksessa työtä tehdään moniammatillisissa tiimeissä, joissa yleensä toimii 2-4 työntekijää, erilaisin koulutustaustoin. Tiimin koko kuitenkin vaihtelee ja se riippuu varhaiskasvatusryhmän tarpeista. Yksi perinteisimmistä malleista päiväkodissa työskentelevästä tiimistä sisältää varhaiskasvatuksen opettajan sekä kaksi lastenhoitajaa. Varhaiskasvatuksen opettajalla on tiimissä pedagogisen osaajan ja varhaiskasvatuksen asiantuntijan rooli ja hänellä onkin päävastuu hoidon, kasvatuksen ja pedagogisen kokonaisuuden suunnittelemisesta ja toteuttamisesta. Varhaiskasvatuksen opettaja huolehtii myös muiden tiimiläisten osaamisen hyödyntämisestä ja siitä, että työtä tehdään yhdessä oman työyhteisön kanssa. (Eskola 2016, 12, 15–16.)

3.4 Arvot ja tavoitteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on kirjattu, että pedagogiikan arvo-perustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon sekä suojeluun. Perusteisiin on kirjattu myös lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989), varhaiskasvatuslain (varhaiskasvatustilaki 20 §) ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007) mukaisesti (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 20).

Varhaiskasvatuksen arvoperusta on laaja ja se perustuu käsitykseen lapsesta, lapsuudesta ja oppimisesta. Lapsuuden itseisarvo määrittää jokaiselle lapselle oikeuden hyvään ja turvalliseen elämään. Lapsen kasvua ihmisyyteen tulee tukea pyrkimällä kaikessa toiminnassa totuuteen ja hyvyyteen. Kaikissa valinnoissa tulee huomioida lapsen oikeudet, joita ovat muun muassa oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja itseilmaisuuksiin. Varhaiskasvatuksen tulee myös edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoisuutta ja moninaisuutta, huomioiden suomalainen kulttuuriperintö. Kasvatustyössä olisi tärkeää kunnioittaa perheiden moninaisuutta ja tukea näin lapsen perheidentiteettiä sekä perhe-suhteita. Lapsia tulee myös ohjata kohti terveyttä ja hyvinvointia edistäviä elämäntapoja kasvatuksen keinoin. (Ahonen 2017, 28–29; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 20–21.)

Varhaiskasvatuslaissa on annettu säädökset varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista. Ne ohjaavat perusteiden ja paikallisen sekä lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman laatimista, toteuttamista ja arviointia. Lapsen huoltajilla on oikeus saada tietää varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta varhaiskasvatuksen järjestäjältä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 15–16.)

Varhaiskasvatuslaki 3. §. määrittelee varhaiskasvatukselle valtakunnalliset tavoitteet. Näitä ovat:

- 1) *edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;*
- 2) *tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;*
- 3) *toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;*
- 4) *varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;*
- 5) *turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;*
- 6) *antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;*
- 7) *tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;*
- 8) *kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;*
- 9) *varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;*

10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

4 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLISET VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT

Valtakunnallinen Opetushallituksen antama määräys, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, ohjaa varhaiskasvatustilain perusteella paikallisten sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laadintaa ja varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimisen pohjana on varhaiskasvatustilain viimeisimpine muutoksineen, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Vaikkakin huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta, on varhaiskasvatuksen tarkoitus tukea ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastata omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Yhtenäisen valtakunnallisen ohjeistuksen tarkoituksena on myös luoda varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille yhtäläiset edellytykset kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle koko maassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.)

Varhaiskasvatukseen kuuluu osana myös esiopetus, jota säätelee perusopetuslain. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräys esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista. Varhaiskasvatus on kuitenkin kokonaisuutena, myös esiopetusta edeltävältä ajalta, osa suomalaista koulutusjärjestelmää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelma on kaikkiaan kolmitasoinen (kuva 1). Sen perusta on valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka pohjalta on laadittu paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja niiden mukaan lasten omat varhaiskasvatussuunnitelmat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.)

Kuva 1. Varhaiskasvatussuunnitelmat (Opetushallitus 2019)

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan pedagogisesti painottunutta suunnitelmalista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta. Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys, jonka on tarkoitus sekä tukea että ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä laadukkaasti ja yhdenvertaisesti koko maassa. Perusteissa määrätään, mitkä ovat varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeiset tavoitteet ja sisällöt, millaista varhaiskasvatuksen järjestäjän ja huoltajien välinen yhteistyö tulee olla, miten monialainen yhteistyö tulee hyödyntää, sekä millaista tietoa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tulee sisältää. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden on tarkoitus määräysten lisäksi selkiyttää kokonaisuutta, avata lainsäädäntöä sekä määrittää, mitä asioita voidaan sopia paikallisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7–8.)

4.1 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti kuntien tulee laatia ja hyväksyä velvoittavat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Laadinnassa on huomioitava, että varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee paikallista varhaiskasvatuksen järjestämistä. Suunnitelman tulee sisältää lain, asetusten ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämät tavoitteet ja sisällöt, mutta suunnitelmaa laadittaessa on kuitenkin olennaista avata ja konkretisoida tekstiä niin, että se ohjaa ja tukee paikallista varhaiskasvatuksen toteuttamista ja kehittämistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 8–9.)

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisvelvoite koskee niin kunnan järjestämää varhaiskasvatusta ja kunnan avointa varhaiskasvatustoimintaa kuin kunnan valvomaa yksityistä lasten päiväkotitoimintaa sekä yksityistä perhepäivähoitoa. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet, mahdolliset pedagogiset painotukset sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikallinen suunnitelma voidaan tehdä joko kokonaan tai osittain kunta-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisena ja sen laatimisessa hyödynnetään kunnan eri hallinnonalojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten osaamista. Myös yksityisen palveluntuottajan suunnitelma voidaan laatia samoin perustein tai koko palveluntuottajan toimintaa koskevana. Suunnitelmaa tulee tarkistaa säännöllisesti sekä kehittää tehtyjen arviointien pohjalta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 8–9, 11.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat kuntia kuvaamaan paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa muun muassa sitä, mitä varhaiskasvatuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät paikallisella tasolla, miten varhaiskasvatus järjestetään paikallisesti sekä miten eri toimintamuodoissa voidaan huolehtia asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja miten eri toimintamuotojen välinen yhteistyö paikallisella tasolla toteutetaan. Paikallisella tasolla voidaan myös laatia erilliset varhaiskasvatussuunnitelmat eri toimintamuodoille. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa voidaan tehdä lisäyksiä varhaiskasvatustilain mukaisiin tavoitteisiin, arvoperustaan, oppimiskäsitykseen ja laaja-alaiseen osaamiseen. Lisäksi paikallisessa suunnitelmassa tulee kuvata paikalliset siirtymäkäytännöt lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen, siirtyessä toiseen ryhmään tai toimipaikkaan sekä lapsen siirtyessä esiopetukseen tai toisen varhaiskasvatuksen järjestäjän toimintaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 27.)

Kotkan voimassa oleva varhaiskasvatussuunnitelma perustuu Opetushallituksen vuonna 2016 antamiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Kotkassa paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään koko kuntaa koskevana, eli se koskee kaikkia toimintamuotoja ja sen lisäksi Kotkassa tehdään

myös tarkennetut yksikkökohtaiset toimintasuunnitelmat. Myös yksityiset palveluntuottajat toteuttavat omat yksikkökohtaiset suunnitelmansa Kotkan suunnitelmaa noudattaen. Kotkan kaupunkistrategian ja Lasten ja nuorten palvelustrategian mukaisesti Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa lisäksi varhaiskasvatusta tarjoamaan lapsille mahdollisuuksia osallisuuteen ja eri tavoilla oppimiseen. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 12–13, 27–28.)

Kotkan varhaiskasvatuksessa toteutetaan yksikkökohtaista auditointia, mikä toteutetaan esimiesten ja henkilökunnan vuoropuhelun perusteella koottuna raporttina. Auditoinnissa keskitytään hyvinvointiin, oppimisympäristöön, pedagogiaan sekä toiminnan järjestämiseen ja sen tulokset kootaan ja niitä hyödynnetään kehittämistyössä ja koulutusten suunnittelussa. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 14.)

Kotkassakin työstetään kevään 2019 aikana uuden valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta uusi paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Työtä tehdään kunnallisten ja yksityisten päiväkodin johtajien ja apulaisjohtajien sekä työntekijöiden yhteistyönä ja mukana on ollut myös varhaiskasvatuksen erityisopettajia, S2-opettaja sekä TVT-vastaava opettaja (tieto- ja viestintätekniikka) sekä hankekoordinaattori. Uusi paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma tulee hyväksyttäväksi touko-kesäkuussa 2019 ja se astuu voimaan 1.8.2019. (Kotka, Varhaiskasvatus s.a.)

4.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatusturva turvaa lapsen oikeutta saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma (liite 3), jonka lähtökohta on lapsen etu ja tarpeet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet määrittelevät pedagogista toimintaa ja suunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 9–10.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön ja huoltajan kanssa. Henkilöstön vastuulla on saada myös lapsen mielipide ja

toiveet selvitettyksi ja ne tulee myös huomioida suunnitelmassa. Päiväko-
deissa suunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa henkilö, jolla on var-
haiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaa-
mista voidaan hyödyntää lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa
erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta ja var-
haiskasvatuksen erityisopettajan osaamista lapsen tuen tarpeen, tukitoimien
ja niiden toteutumisen arvioinnissa. Myös perhepäivähoidossa käytetään var-
haiskasvatuksen opettajan asiantuntijuutta lapsen varhaiskasvatussuunnitel-
maa laadittaessa. Tarpeen mukaan suunnitelman laatimiseen osallistuvat
myös muut lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat. (Varhaiskasva-
tussuunnitelman perusteet 2018, 10.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan tavoitteet ja toimenpiteet pe-
dagogisella toiminnalla niin, että ne tukevat lapsen oppimista, kehitystä ja hy-
vinvointia. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen osaaminen, vahvuudet, kiin-
nostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Suunnitelmaan kirjataan myös lap-
sen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet ta-
voitteiden saavuttamiseksi ja tavoitteiden toteutumisen arviointi. Suunnitelmaa
tehdessä on tärkeää, että lapsen huoltajat ja henkilöstö löytävät yhteisen nä-
kemyksen lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimi-
sestä. Suunnitelmaan kirjataan myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katso-
muksellinen tausta sekä lapsen mahdollinen kehityksen ja oppimisen tuki ja
sen toteuttaminen. Jos lapsella on päiväkotitai perhepäivähoitopäivän aikana
lääkehoitoa vaativa pitkäaikainen sairaus, laaditaan lapselle myös lääkehoito-
suunnitelma osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa siltä osin, kun lääke-
hoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasva-
tuksen järjestämiseksi. Lisäksi suunnitelmassa tulee olla tieto siitä, koska se
on laadittu ja tarkistettu ja milloin se tarkistetaan seuraavan kerran. Lapsen
varhaiskasvatussuunnitelmaa on lisäksi arvioitava ja suunnitelma on tarkistet-
tava vähintään vuosittain, mutta tarpeen vaatiessa myös useammin. Kun
suunnitelmaa arvioidaan, tulee arvioinnin kohdistua erityisesti suunnitelmassa
kirjatun toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen. (Varhaiskasva-
tussuunnitelman perusteet 2018, 10–11.)

Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto, mutta lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä. Kuitenkin niillä henkilöillä, jotka vastaavat lapsen varhaiskasvatuksesta sekä tuen tarpeen, tukitoimien tai niiden toteuttamisen arvioinnista on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada ja jakaa sellaista tietoa keskenään, mikä on välttämätöntä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta. Tiedonsiirrolla lapsen varhaiskasvatukseen osallistuvien tahojen välillä on tavoitteena turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 11.)

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelmassa on määritelty, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa pedagoginen dokumentointi toteutuu Kasvun kansiota hyödynnettäessä. Kasvun kansio on kokoelma lapsen kokemasta, lapsen ilmaisemista näkemyksistä sekä osallisuuden tilanteista. Kasvun kansio voidaan toteuttaa joko kokonaan tai osittain sähköisesti, mutta sitä säilytetään lapsen varhaiskasvatusryhmässä ja myös huoltajat ovat osallisena sen rakentamisessa. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 15.)

5 LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKEA

Lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan varhaiskasvatuksessa lapsen tarpeiden vaatimalla tavalla. On tärkeää, että tuki on riittävän aikaista, oikein kohdennettua, johdonmukaista ja tarvittaessa myös jatkuvaa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Lapsen tuen tarpeeseen vastaaminen on osa laadukasta varhaiskasvatusta ja tuki kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Tuen tarve tunnustetaan varhaiskasvatuksessa ja tarvittaessa tuki järjestetään monialaisessa yhteistyössä ensisijaisesti joustavin järjestelyin osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa lapsen omassa päiväkotitai perhepäivähoitoryhmässä, mutta mikäli lapsen etu niin vaatii, voidaan tukea järjestää tarvittaessa osittain tai kokonaan erityisryhmässä. Tuki voidaan toteuttaa myös avoimessa varhaiskasvatuksessa tai vanhempien kanssa voidaan sopia lapsen siirtymisestä säännölliseen varhaiskasvatukseen, jotta hän saisi tarvitsemaansa tukea. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 54–55.)

Lapsen tuen tarvetta havainnoidaan, suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä lapsen, huoltajan, varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan, varhaiskasvatuksen muun henkilökunnan sekä tarvittaessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kesken. Lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan ammattitaitoa hyödynnetään sekä tuen tarpeessa olevien lasten erityisopetus- ja kasvatustehtävissä, mutta myös muun henkilökunnan ohjauksessa ja opastuksessa. Lapsen tarvitsema tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tuen tarpeiden lisäksi siihen kirjataan myös lapsen kehityksen ja oppisen tukeen liittyvä työnjako, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttamistapa sekä arviointi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 54–55.)

Kotkassa varhaiskasvatuksessa on myös käytössä esiopetuksen kanssa yhteneväinen kolmiportaisen tuen malli: yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen vahvuus kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja se toteutuu lapsen omassa päiväkodissa pääsääntöisesti lapsen omassa ryhmässä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajilla on useampi varhaiskasvatussyksikkö, missä he työskentelevät, ja lisäksi he tekevät konsultoivaa yhteistyötä yksityisten varhaiskasvatuksen palveluntuottajien kanssa. Lisäksi Kotkassa kokoontuu varhaiserityiskasvatuksellinen työryhmä, jonka päätäntävällässä ovat kehityksen ja oppimisen rakenteellisen tuen tarpeet, kuten henkilöstömitoitus ja avustajapalvelut. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 91.)

5.1 Yhteistyö

Lapsen varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa, mutta erityisesti huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö korostuu silloin, kun lapsella on tuen tarvetta. Varhaiskasvatuksessa järjestettävän tuen lisäksi lapsi voi olla voi myös muiden lapsia ja perheitä koskevien tukipalveluiden piirissä, kuten esimerkiksi lastenneuvolan, perheneuvolan tai vammaispalveluiden asiakkaana. Siksi onkin tärkeää, että tarjolla olevat palvelut muodostavat asianmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 55.)

Lapsen huoltajaan ollaan yhteydessä heti kun lapsella ilmenee haasteita joko kehityksessä tai oppimisessa, tai jos henkilökunnalla herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Lapsen tuesta sovitaan ensisijaisesti huoltajan kanssa ja myös lapsi

itse osallistuu yhteistyöhön ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Tuen tavoitteet ovat saavutettavissa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön, mutta tarvittaessa varhaiskasvatuksessa tarvitsemaansa tukea, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön. Yhteistyökäytännöt eri viranomaistahojen, kuten esimerkiksi lastenneuvolan, perheneuvolan ja lastensuojelun kanssa tulee sopia niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai joissa edellytetään viranomaisten puuttumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 55–56.)

Varhaiskasvatusta on mahdollisuus järjestää tarvittaessa myös erikoissairaanhoidon piirissä. Pidennetty oppivelvollisuus voi olla vaihtoehtona vaikeasti vammaisille ja sairaille lapsille ja siihen liittyvistä seikoista tulee ajoissa informoida lapsen huoltajaa. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä seikoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 56.)

Eri tahojen kanssa toteutettava yhteistyö tukee lapsen oman kehityksen ja tarpeiden mukaista kasvatusta. Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on vastuu toteuttaa ja suunnitella tätä yhteistyötä. Ensisijainen yhteistyökumppani on lapsen vanhempi tai muu huoltaja. Varhaiskasvatustilain (3. §) mukaisesti yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista on toimia yhdessä lapsen sekä vanhemman tai muun huoltajan kanssa niin, että lapsen tasapainoinen kehitys ja kokonaisvaltainen hyvinvointi olisi etusijalla. Tavoitteissa tulee huomioida myös lapsen tai muun huoltajan tukeminen kasvatustyössä. Huoltajan ja henkilökunnan välinen luottamuksellinen kasvatusyhteistyö mahdollistaa yhteisen sitoutumisen lapsen kasvun tukemiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 33–34.)

Varhaiskasvatukseen kuuluu olennaisena osana monialainen yhteistyö monien eri asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Yhteistyössä syntyvä yhteistyöverkosto tukee parhaimmillaan lapsen kasvua ja kehitystä, sekä tukee ja auttaa perhettä kasvatustyössä. Paikallisesti toimivia yhteistyötahoja voivat olla esimerkiksi koulu tai seurakunta. Varhaiskasvatuksen ja koulun välinen yhteistyö varhaisvuosien ja esiopetuksen aikana voi helpottaa lapsen koulun aloi-

tusta ja tukea näin tulevaa koulutaivalta. Jos lapsen kasvua tuetaan kuntoutuksen keinoin, liittyy päiväkodin henkilökunnan ja lapsen vanhempien kanssa moniammatilliseen tiimiin erilaisia asiantuntijoita. Näitä asiantuntijoita voivat olla muun muassa lääkärit, psykologit, erityisopettajat, puhe-, toiminta-, fysio-, ja ravintoterapeutit. Yhteistyötä toteutetaan myös erilaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden, kuten esimerkiksi neuvoloiden ja lastensuojelun, asiantuntijoiden kanssa. Jos lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista herää huoli, korostuu näiden tahojen kanssa toteutettavan yhteistyön merkitys. (Helenius & Lummelahti 2018, 21; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 35.)

5.2 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus antaa hyvän perustan lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille, sillä varhaiskasvatuksessa voidaan ennaltaehkäistä lapsen mahdollisia vaikeuksia pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla. Lapsen tuen tarve voi olla vähäistä ja lyhytaikaista tai vaihtoehtoisesti laajempaa ja säännöllisempää sekä samanaikaisesti eri tuen muotoja yhdistellen ja varhaiskasvatuksessa voidaan vastata näihin monimuotoisiin tuen tarpeisiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 56–57.)

Lapsen saama tuki voi olla pedagogista, rakenteellista, hyvinvointia tukevaa. Pedagogista tukea ovat muun muassa varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki, lapsikohtainen ohjaaminen, erityisten apuvälineiden sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, viittomien ja kuvien käyttö tai muu kielen ja kommunikoinnin tukeminen. Rakenteellista tukea ovat esimerkiksi ryhmäkoon pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen liittyvät ratkaisut ja hyvinvointia tukevia muita järjestelyitä ovat muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama konsultaatio ja ohjaus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 57.)

Lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen vaatii varhaiskasvatuksessa jatkuvaa havainnointia, dokumentointia ja arviointia lapsen tuen tarpeista, toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksista ja niiden riittävydestä. Keskiössä arvioinnissa on lapsi ja se, miten toimintatavat ja oppimisympäristöt soveltuvat hänelle sekä miten lapsen tarpeisiin voitaisiin vastata entistä paremmin erilaisilla pedagogisilla ratkaisuilla. Arviointia ja suunnittelua tehtäessä on

hyvä hyödyntää monialaista asiantuntemusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 57.)

Lapsen tarvitsema tuki, sovitut toimenpiteet ja niiden toteutus sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, jonka laadinnasta vastaa joko varhaiskasvatuksen opettaja tai tuen tarpeisen lapsen kyseessä ollessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai molemmat yhdessä yhteistyössä muun varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Myös lapsen mielipide selvitetään ja se huomioidaan suunnitelmassa ja arvioinnissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 57.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa, mutta annetun tuen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti ja suunnitelmaa muuttaa tarpeen mukaan. Mikäli tavoitteet on saavutettu, tulee se kirjata suunnitelmaan ja tavoitteet muuttavat uutta tarvetta vastaaviksi. Suunnitelmaan tulee myös kirjata, mikäli tuen tarve ja siihen liittyvät toimenpiteet ovat päättyneet. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tuen tarve arvioidaan uudelleen ja esiopetukseen osallistuvan lapsen tuesta määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 58.)

Mikäli lapsi saa varhaiskasvatuksessa kehitykseensä ja oppimiseensa tukea, on hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa kirjattava lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyvien perusasioiden lisäksi (luku 4.2) pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut, tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut sekä tuen seuranta ja arviointi. Pedagogisia ja rakenteellisia ratkaisuja ovat oppimisympäristöihin, henkilöstön mitoittamiseen ja ryhmärakenteisiin liittyvät ratkaisut sekä lapsen tukeen liittyvät ratkaisut kuten toiminnan eriyttäminen, pienryhmätoiminta, viittomien ja kuvien käyttö sekä lapsikohtainen ohjaaminen. Myös tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö tulee kirjata tässä kohdassa. Tuen edellyttämää yhteistyötä ja palveluita ovat yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa, lapsen tuen toteuttamisen vastuut, erityisasiantuntijoiden käyttö, sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden ohjaus ja konsultaatio sekä mahdollisten kuljetusten järjestelyt. Tuen seurantaan ja arviointiin liittyen suunnitelmaan kirjataan tavoitteiden toteutumisten seuranta sekä tukitoimien

vaikutusten arviointi ja arviointiajankohdat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 58.)

5.3 Pienryhmätoiminta

Pienryhmätoiminta on erityinen ja suunnitelmallinen tapa järjestää lapsiryhmien toimintaa. Pienryhmätoimintaa on alettu käyttää varhaiskasvatuksen toimintamuotona 2000-luvulla ja sen avulla on alettu organisoimaan varhaiskasvatustoimintaa päiväkotien arjessa. Pienryhmät ovat muovanneet varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjä ja arjen käytäntömalleja. (Karila & Lipponen 2013, 69–74.)

Pienryhmätoiminnassa ajatellaan lapsen etua ja sitä, että varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on mahdollisuus huomioida jokaisen lapsen yksilöllisyys ja yksilölliset tarpeet paremmin. Pienessä ryhmässä lapset tulevat paremmin nähdyksi ja kuulluksi, sekä heidän kasvunsa ja kehityksen tukeminen on helpompaa. Pienryhmätoiminta helpottaa myös henkilökunnan työtä, sillä pienemmän ryhmän ansiosta henkilökohtaisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin jää paremmin aikaa keskittyä. Pienryhmissä toimitaan joko koko lapsen hoitopäivän ajan tai sitten pienryhmätoimintaa on osa päivästä. Kun varhaiskasvatusta järjestetään pienryhmätoimintana, pystytään myös päiväkotien tiloja käyttämään tarkoituksenmukaisemmin ja vähentämään tilojen ruuhkautumista. (Karila & Lipponen 2013, 80, 89–90.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa Kotkassa työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien mielipiteitä ja tuen tarpeita liittyen uuden lapsen varhaiskasvatussuunnitelman (vasu) laatimiseen. Tutkimus lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja siihen tarvittavasta tuesta kartoitti Kotkan kaupungissa työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien kyselyvastausten myötä tietoa siitä, onko uusi varhaiskasvatussuunnitelma mahdollisesti muuttanut tai lisännyt varhaiskasvatuksen opettajien työtä ja millaista tukea sen tekemiseen arjessa tarvittaisiin.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajilla on lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta?
2. Millaisia haasteita varhaiskasvatuksen opettajat ovat kohdanneet laatiessaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa?
3. Millaista tukea varhaiskasvatuksen opettajat kokevat tarvitsevänsä varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa?

6.2 Tutkimuksen toteutus

6.2.1 Aineiston keruu

Tutkimusaineiston keruu toteutettiin sähköisen Webropol-kyselytyökalun avulla. Kutsu (liite 1) tutkimuskyselyyn jaettiin sähköpostitse Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen opettajille. Kyselyssä (liite 2) yhdistyivät sekä kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusote. Heikkilän (2014) mukaan yhdistämällä kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusotteen, voidaan saavuttaa tuloksia, joissa tutkimusotteet täydentävät toinen toistaan onnistuneesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla on mahdollista ymmärtää ja teorioida ilmiö. Kananen (2015) esimerkiksi ihmisten suhtautumista tai asenteita on lähes mahdotonta kuvata muutoin kuin laadullisin keinoin eli tekstinä. Näin ollen kvalitatiivisen tutkimuksen käyttö on työssämme perusteltua. Opinnäytetyömme on teoriasidonnainen aineistolähtöinen tutkimus, jonka avulla pyrimme ymmärtämään tutkimuskysymyksiämme ja löytämään niihin vastauksia ja selityksiä. Kvantitatiivisen tutkimusotteen avulla on mahdollista kartoittaa olemassa oleva tilanne. Vaikka yhdistimme tutkimuksessamme kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusotteen, painottui tutkimuksemme laadulliseen tutkimusotteeseen. (Heikkilä 2014, 14-15; Kananen 2015, 71-73.)

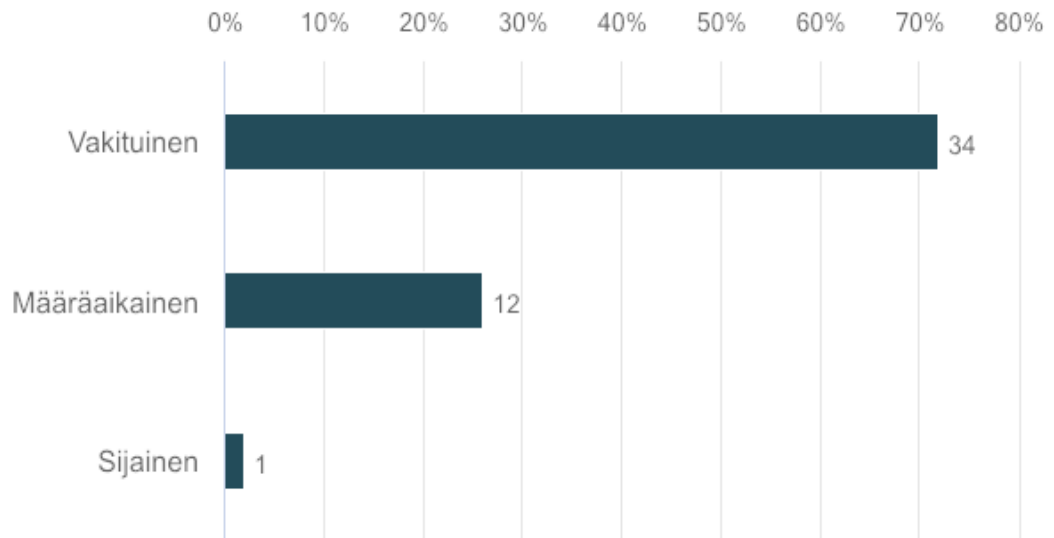
Kyselyn (liite 2) toteutuksessa huomioitiin monia seikkoja ja se laadittiin pohjautumaan opinnäytetyön raportissa kuvattuun teoriaan. Kyselyn suunnittelu edellytti kirjallisuuteen tutustumista sekä tutkimusongelman pohtimista ja täsmentämistä. Näiden lisäksi Heikkilä (2014, 45–47) painottaa myös käsitteiden määrittelyn sekä tutkimusasetelman valinnan tärkeyttä kyselyä suunniteltaessa. Heikkilän mukaan vain selkeisiin kysymyksiin voi saada selkeitä vastauksia.

Lomake ei myöskään saa olla liian pitkä ja jokaisen kysymyksen tulee olla tarpeellinen. Tutkittavien asioiden nimeämisen jälkeen keskityimme lomakkeen rakenteen suunnitteluun ja kysymysten muotoiluun. Kävimme kysymykset läpi Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija Pia Eskolan kanssa ja teimme muutamia korjauksia lomakkeen rakenteeseen sekä kysymyksiin. Muutosten jälkeen testasimme lomakkeen toiminnan.

Webropol-kysely (liite 2) koostui strukturoiduista sekä avoimista kysymyksistä liittyen tutkimusaiheeseemme. Avoin kysymys tarkoittaa kysymystä, jossa ei ole vaihtoehtoja, eli vastaaja voi kirjoittaa mitä tahansa. Strukturoiduissa kysymyksissä ovat vastausvaihtoehdot valmiina ja vastaaja valitsee niistä hänelle sopivimman. Osassa strukturoiduista kysymyksistä käytimme Likertin numeerista asteikkoa 1-5 (1 = en lainkaan, 5= erittäin paljon), jonka avulla tutkittavilta henkilöiltä on mahdollista kysyä selviä kannanottoja. Osa strukturoiduista kysymyksistä sisälsi eri vastausvaihtoehtoja, esimerkiksi selvitetessä vastaajien työkokemusta vuosina. (Heikkilä 2014, 51-52.)

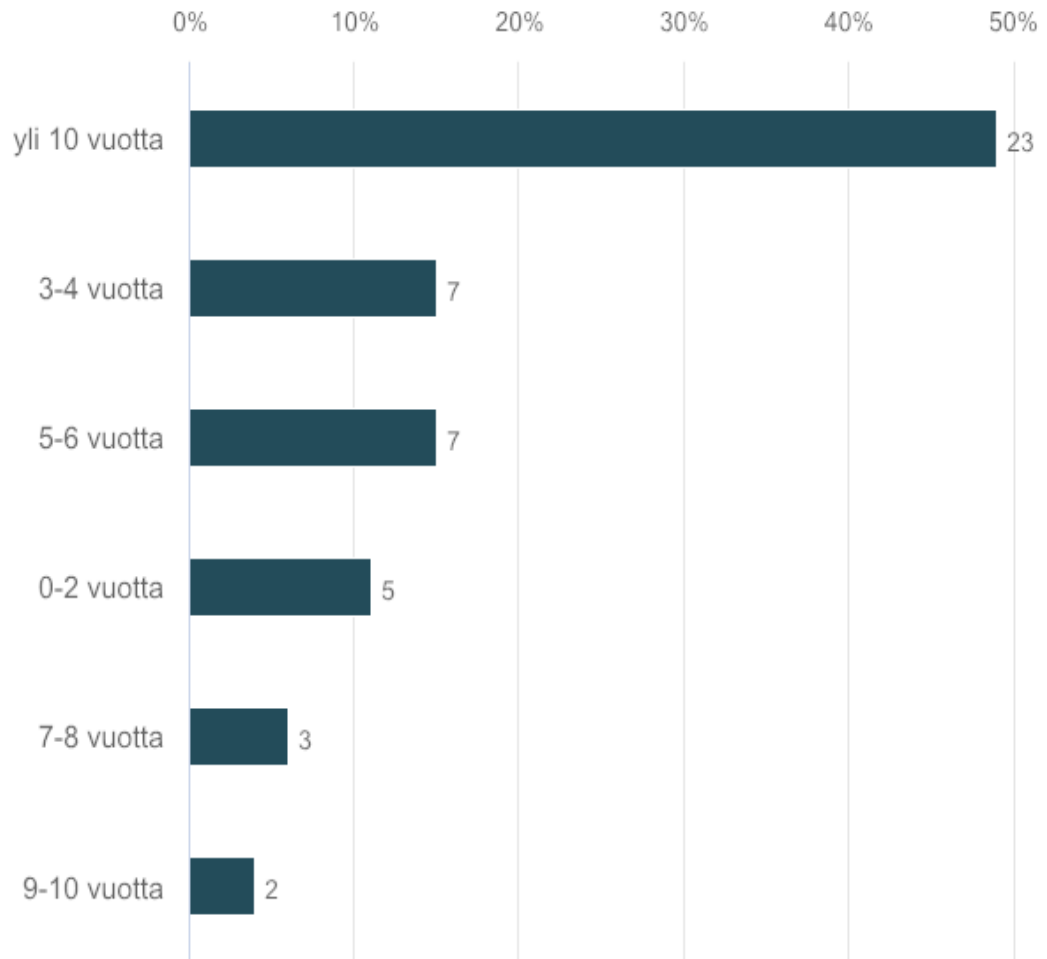
6.2.2 Tutkimusjoukon kuvaus

Tutkimusjoukko (N) koostui 130:stä Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen opettajasta. Kysely postitettiin koko tutkimusjoukolle. Tutkimukseemme osallistui 47 varhaiskasvatuksen opettajaa, eli 36,2% Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen opettajista. Kyselyn alussa kartoitettiin perustietoja vastaajien työsuhteesta, työuran pituudesta sekä koulutustaustasta (kuva 2). Työsuhde oli 72,3 %:lla vastaajista vakituinen, 25,5 %:lla määräaikainen ja sijaisina työskenteli 2,1 % vastaajista.

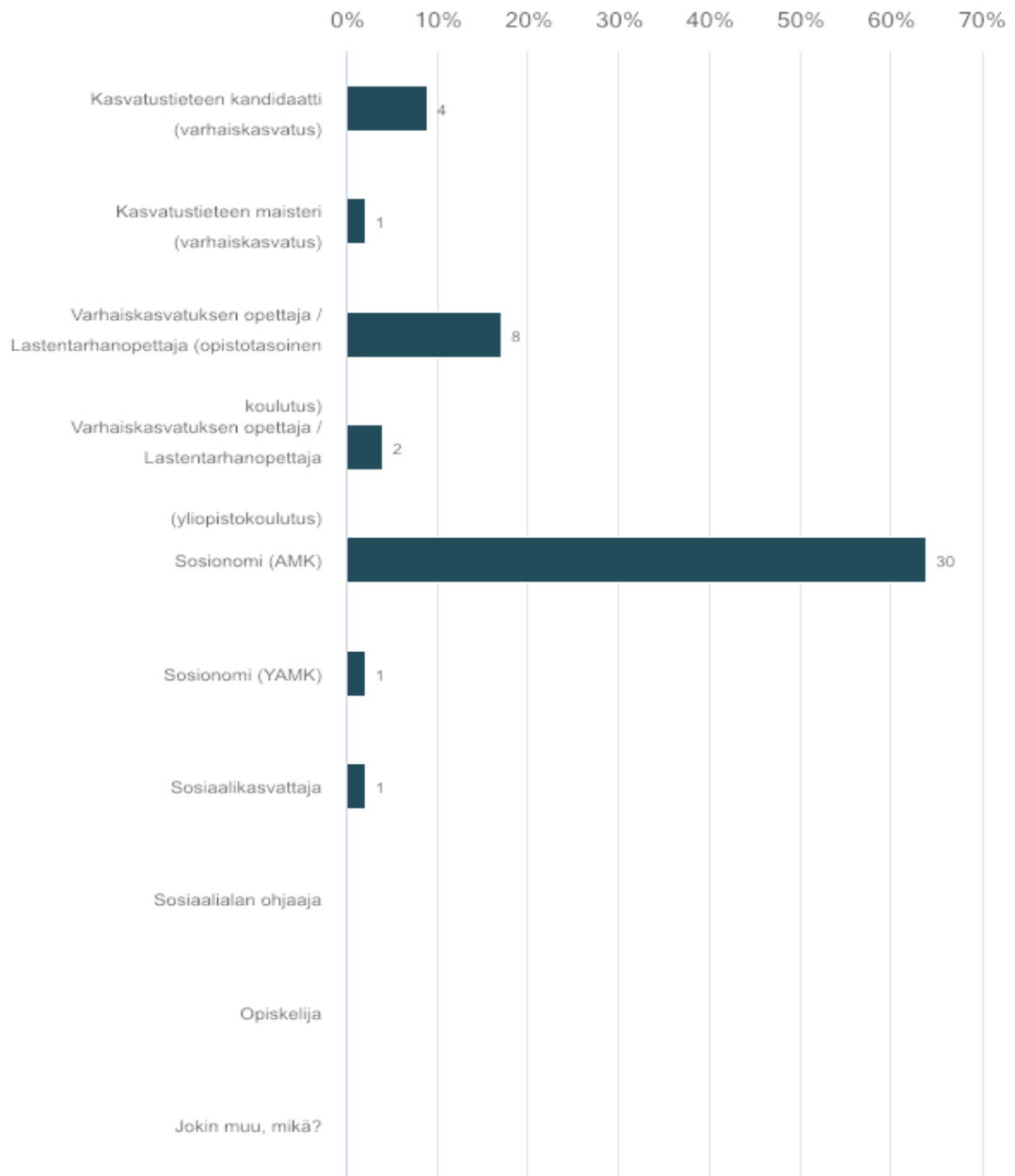
Kuva 2. Vastaajien työsuhteen muoto

Vastaajien työurien pituudet vaihtelivat suuresti (kuva 3). Vastaajista lähes puolet (48,9%) vastasi työskennelleensä varhaiskasvatuksessa yli 10 vuotta. Työuran alussa olevia, 0-2 vuotta työskennelleitä, oli vastaajista 10,6%. 3-4 vuotta sekä 5-6 vuotta työskennelleitä oli molempia 14,9 % vastaajista. 6,4 % kertoi työskennelleensä 7-8 vuotta ja pienin määrä, 4,3 %, oli työskennellyt 9-10 vuotta varhaiskasvatuksen opettajana.

Kuva 3. Vastaajien työkokemus varhaiskasvatuksen opettajana

Koulutustaustaa kysyttäessä selvä enemmistö vastaajista (63,8%) kertoi olevansa koulutukseltaan sosionomeja (AMK) (kuva 4). Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon sosionomi (YAMK) oli vastaajista suorittanut 2,1%. Vastaajista 17% oli koulutukseltaan opistotasoisia varhaiskasvatuksen opettajia/lastentarhanopettajia, kun taas yliopistokoulutuksen saaneita varhaiskasvatuksen opettajia/lastentarhanopettajia oli 4,3%. Kasvatustieteen kandidaattien (varhaiskasvatus) osuus vastaajista oli 8,5% ja maistereiden 2,1%. Vastaajista yksi (2,1%) oli koulutukseltaan sosiaalikasvattaja.

Kuva 4. Vastaajien koulutustausta

Varhaiskasvatuksen opettajaksi voi Suomessa opiskella yliopistossa, jossa tutkintonimikkeenä on kasvatustieteen kandidaatti. Sosionomiopiskelijat, jotka ovat aloittaneet opintonsa ennen 1.9.2018 ja ovat suorittaneet ammattikorkeakoulussa sosiaalipedagogiikan ja varhaiskasvatuksen opinnot, saavat myös varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyden. Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden voi saada myös ne sosionomiopiskelijat, jotka ovat hyväksytyt opiskelemaan 1.9.2018 – 31.7. 2019 ja he valmistuvat 31.7.2023 mennessä. (Talentia, s.a.)

6.3 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimuksemme tiedonkeruu toteutettiin kysely- eli survey-menetelmällä. Tällä menetelmällä tarkastellaan suurehkoa rajattua kohderyhmää. Survey tutkimusstrategian lähtökohtana on tiettyjen ilmiöiden, ominaisuuksien tai tapahtumien yleisyyden, esiintymisen, vuorovaikutuksen tai jakautumisen selvittäminen. Survey-tutkimusta voidaan toteuttaa erilaisten analyysimenetelmien avulla ja se sisältää tutkimusstrategiana runsaasti erilaisia ongelmanasettelun mahdollisuuksia. Vaikka survey-tutkimuksen lähtökohdat ovat määrällisessä tutkimuksessa, voidaan käytetyistä kyselymenetelmistä riippuen aineistoa analysoida joko laadullisesti tai määrällisesti. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

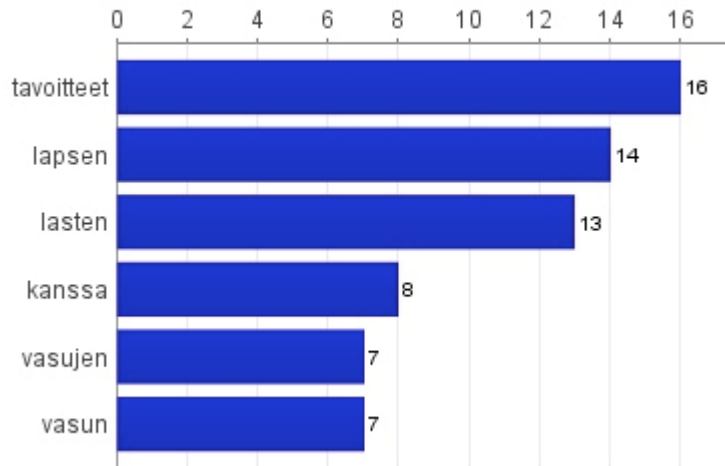
Tutkimuksemme tutkimusaineistoa analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Tämän menetelmän avulla pyrimme järjestämään aineiston tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Sisällönanalyysin tarkoituksena on myös luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimustuloksia analysoitiin myös osittain sisällön erittelyn avulla, jonka avulla kuvattiin esimerkiksi jonkin sanan määrällistä esiintyvyyttä tutkimusaineistossa. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 89–91.)

Tutkimusaineiston analysointi aloitettiin lukemalla se ensin kokonaisuudessaan tarkasti ja huolellisesti. Tämän jälkeen kyselyyn tulleet vastaukset käytiin läpi yksi kerrallaan vastausjärjestyksessä. Strukturoidut ja avoimet kysymykset käsiteltiin erikseen. Strukturoidut kysymykset, jotka kartoittivat vastaajien taustoja, käsiteltiin taulukoina ja kuvina. Webropol-työkalun avulla tehtiin tutkimusjoukon kuvausta, hyödyntäen työkalun valmiina olleita kuvioita. Kuvioiden sisältöjä avattiin tärkeimmiltä osiltaan myös tekstimuodossa. Tulokset esitettiin tekstissä prosentteina, jotta tulkinta olisi helpompaa. Tutkimuksessa kartoitettiin varhaiskasvatuksenopettajien taustatietoja ja tutkittiin vastaajien koulutusta, koulutustaustojen jakautumista, työkokemuksen pituutta ja työsuhteen muotoa.

Avoimien kysymysten analysoinnissa hyödynnettiin Webropolin sanapilvi-toimintoa, joka toi esiin usein toistuvia sanoja vastauksista (kuva 5). Sanapilvi-toiminnon avulla tutkimusaineistosta selvitettiin esimerkiksi, että kysymykseen “Millaisilla työ tavoilla varmistat lapsen vasun toteutumisen arjessa?” oli tullut

16 samansisältöistä vastausta, joissa jokaisessa nousi esiin termi *tavoitteet*. Tavoitteet, jotka vastauksissa esiintyivät, liittyivät joko lapsikohtaisiin tavoitteisiin, pedagogisiin tavoitteisiin tai ryhmäkohtaisiin tavoitteisiin.

Vastausten määrä: 47

Kuva 5. Esimerkki Sanapilvi-työkälusta

Avointen kysymysten aineisto määriteltiin kysymyksittäin. Kysymyksiä käsiteltiin teemoittain ja ne jaoteltiin aineistossa esiin nousseiden teemojen alle. Tutkimustuloksiin koottiin yhteenveto, mutta tutkimukseen myös nostettiin esiin suoria lainauksia vastauksista. Suoria lainauksia käytettiin, jos havaittiin niiden tuovan lisää painoarvoa tutkimustuloksiin.

6.4 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyömme suunniteltiin perustumaan hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Tutkimuksessa noudatettiin eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. Tiedonhankinta pohjattiin alan ajankohtaiseen ammattikirjallisuuteen, havainnointiin ja oman työmme tarkkaan analysointiin. Opinnäytetyö tarkoituksena oli tuottaa uusia tutkimustuloksia aiheesta, jota ei vielä ollut ehditty paljon tutkia sen tuoreuden vuoksi. Tutkimusta tehdessä toimittiin tarkasti ja huolellisesti sekä pyrittiin rehellisyyteen tutkimustyössä ja tutkimustulosten esittämisessä. Toisia tutkijoita ja heidän saavutuksiaan kunnioitettiin merkitsemällä käytetyt lähteet niin tekstin lähdeviitteisiin kuin lähdeluetteloonkin. (Vilkkä 2015, 26–37.)

Tutkimuksessamme käytettiin kvalitatiivista sekä kvantitatiivista tutkimusmetodia. Ensimmäisenä suunnitelmaan avattiin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen luotettavuuden määritelmiä. Luotettavuus ja arvioitavuus on kvalitatiivista tutkimusta tehdessä erittäin tärkeää ja tutkimusta tehdessä on tärkeää dokumentoida kaikki vaiheet tarkasti ja perustella tehdyt valinnat ja ratkaisut. Webropol-kyselystä saadut vastaukset tulkittiin niin, että ne olivat kaikkien tutkijoiden osalta ristiriidattomat, jotta tutkimuksen luotettavuus toteutuisi mahdollisimman hyvin. Luotettavuutta lisäsi saturaatio, eli Webropol-kyselyihin saatujen vastausten määrä mahdollisimman useilta eri varhaiskasvatuksen yksiköissä toimivilta varhaiskasvatuksen opettajilta. (Kananen 2010, 68–71.)

Kvantitatiivisen tutkimusmetodin käyttö vaati aiheen hyvää tuntemista ja tarkasti muodostettua teoriapohjaa tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksessa oli tärkeää ymmärtää ilmiön muuttujat ja riippuvuussuhteet sekä noudattaa äärimmäistä tarkkuutta ja toimia tilastotieteen sääntöjen mukaisesti. Tutkimuksessa otettiin huomioon dokumentoinnin tärkeys niin, että tuloksemme voidaan näyttää toteen. (Kananen 2010, 74–75.)

7 TUTKIMUSTULOKSET

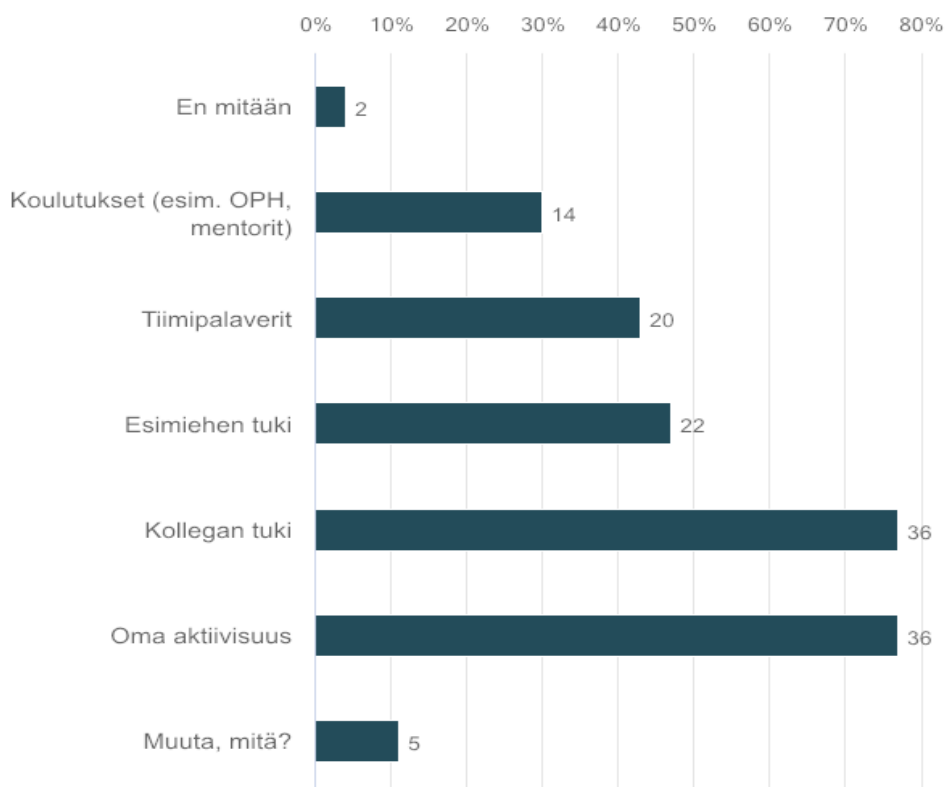
7.1 Perehdytys

Tutkimuksessa selvitetään kuinka paljon ja millaista tukea ja perehdytystä varhaiskasvatuksen opettajat kokevat saaneensa lapsen vasun laatimiseen. Aluksi selvitetään kokemuksia saadusta perehdytyksestä Likert-asteikolla, jossa vastausvaihtoehdot olivat asteikolla 1-5 niin, että 1 = en lainkaan ja 5 = erittäin paljon (Taulukko 1). Tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta, että 38,3% vastaajista kokee, ettei ole saanut tukea vähän eikä paljon. Lähes yhtä moni 34%, kokee kuitenkin saaneensa tukea vähän. Tukea erittäin paljon saaneita on 4,3% vastaajista. Vastaajista 14,9% kokee saaneensa tukea liian vähän ja 8,5% ei lainkaan.

Taulukko 1. Perehdytysten määrä

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo	Mediaani
	4	7	18	16	2	47	3,11	3
	8,51%	14,89%	38,3%	34,04%	4,26%			
Yhteensä	4	7	18	16	2	47	3,11	3

Perehdytykseen ja saatuun tukeen liittyen tutkimuksessa selvitetään myös mil-laista perehdytystä vastaajat ovat saaneet (kuva 6). Vastausvaihtoehtoja sai valita useamman. Vastauksia annettiin yhteensä 135 kpl. Oma aktiivisuus ja kollegan tuki ovat selkeästi ne perehdytyksen muodot, joita vastaajat kokevat saaneensa eniten. Nämä vaihtoehdot keräsivät molemmat 38,3% vastausta. Seuraavaksi eniten perehdytystä koettiin saaduksi esimieheltä 46,8% ja tiimi-palavereista 42,6%. Koulutuksista perehdytystä kokee saaneensa 29,79% vastaajista, muuta tukea 10,6% ja ei mitään perehdytystä 4,3%. Muuta perehdytystä -vastanneista viidestä vastauksesta kolme kertoo saaneensa tukea varhaiskasvatuksen erityisopettajalta, yksi maisteriopinnoista ja yksi Lovii-sassa järjestetystä pedagogisesta kahvilasta.

Kuva 6. Vastaajien perehdytys

7.2 Varhaiskasvatus suunnitelman laatiminen

7.2.1 Haasteet

Tutkimuksessa selvitetään, kokevatko varhaiskasvatuksen opettajat lapsen varhaiskasvatussuunnitelman täyttämisen haasteelliseksi. Tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta, että suurimmat haasteet liittyvät erilaisiin tapoihin täyttää lasten varhaiskasvatussuunnitelmia. Varhaiskasvatuksen opettajat kokevat, että vasuihin valitut sanamuodot ja kirjoitustyyli vaihtelevat suuresti. Tutkimusaineisto viittaa myös siihen, että asioiden selkeä ilmaiseminen ja tiivistäminen vasuissa koetaan haasteelliseksi. Aineiston perusteella voidaan myös nähdä, että vasut koetaan toisinaan puutteellisiksi ja epäselviksi sisällöltään.

Henkilöt laativat paperit eri tavoin ja eri tarkkuudella, jokaisella omanlainen näkemys asioihin ja toimintatapoihin.

Asioiden selkeä ilmaiseminen ja tiivistäminen. Lapsesta tehtyjen havaintojen dokumentoiminen ja tätä kautta hyödyntäminen vasua laatiessa.

Lapsen kehityksessä muuttuneet tilanteet, joita on kuvailtu aiemmassa vasussa. Vertailu on vaikeaa, ellet ole itse kirjoittanut sitä. Epäselvästi, puutteellisesti täytetyt vasut, joissa asiat kirjoitettu väriin kohtiin tai muuten hassusti.

Tuloksista selviää myös, että varhaiskasvatuksen opettajan vaihtuessa vasujen tulkinta ja arviointi vaikeutuvat. Vastaajat painottavat, että kirjaamisvaiheessa on tärkeää huomioida vasu-prosessin jatkuvuus koko lapsen varhaiskasvatuksen ajan. Vasujen erilaiset täyttötavat koetaan haasteellisiksi erityisesti sijaisen aloittaessa varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä.

Kun jatkaa toisen opettajan tekemää vasua ja yrittää arvioida tavoitteiden toteutumista, olisi hyvin tärkeää ymmärtää, mitä tavoitteilla tarkoitetaan. Niin, että niissä ei ole tulkinnanvaraa tai epäselvää mitä jollakin tavoitteella tarkoitetaan.

Vastaajat kertovat myös haasteista liittyen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma lomakkeeseen. Tutkimuksesta selviää, että lomake koetaan sekavaksi ja

sinne kirjataan helposti samoja asioita eri kohtiin. Myös tuettujen vasujen kirjaaminen tuottaa usealle vastaajalle haastetta puutteellisen perehdytyksen vuoksi.

Etenkin erityisen tuen lapsilla lomake itsessään ei ole kovin toimiva, kirjoitettavaa on paljon ja välillä on hankala hahmottaa mihin ne kirjoittaisi.

Aineiston perusteella voidaan myös todeta, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat ajan puutteen vaikeuttavan vasujen laatimista ja kirjaamista. Tilanne koetaan haasteelliseksi erityisesti silloin, jos lapsiryhmässä on useampia tuen tarpeessa tai suomi toisena kielenä olevia lapsia. Tällaisissa tilanteissa vastaajat kokevat saavansa tukea varhaiskasvatuksen erityisopettajalta, mutteivat aina kuitenkaan ajallisesti riittävästi.

Osa tutkimukseen osallistuneista varhaiskasvatuksen opettajista kokee haasteelliseksi yhteistyön vanhempien kanssa. Yksi vastaajista nostaa esiin myös haasteet laadittaessa vasua maahanmuuttajaperheen lapselle, vaikka apuna toimii tulkki. Vastaajat kokevat haasteita tilanteissa, joissa vanhemmat eivät sitoudu yhteistyöhön tai osoita olevansa kiinnostuneita yhteisistä tavoitteista. Vanhemmat voivat olla myös eri mieltä vasuun kirjattavista asioista ja tällöin vasun kirjaaminen koetaan vaikeaksi. Aineiston perusteella voidaan todeta myös, että vasun sisällön avaaminen huoltajille voidaan kokea haasteelliseksi.

*Koen haasteeksi sen, että vanhemmalle pitää osata avata se, että vasun tavoitteet laaditaan henkilökunnan toiminnalle ja vuorovai-
kutukselle, ei suoraan lapselle. Vanhempien voi olla aluksi haas-
tavaa hahmottaa, miksi niitä ei aseteta suoraan lapselle ja lapsen
oppimisprosessille. Tämä tulee muistaa keskustelun alussa avata
vanhemmille.*

Lisäksi tutkimusaineiston perusteelle voidaan todeta, että vasun laatimista vaikeuttaa, jos lapsi on mukana varhaiskasvatustoiminnassa vain lyhyitä aikoja. Haasteita vasun laadintaan liittyen koetaan myös tilanteissa, joissa lapsi kasvaa ikätasonsa mukaisesti ja varhaiskasvatuksen opettajalla ei ole huolta lapsen kehitykseen liittyen.

*Miten paljon asioita kirjataan lapsesta, jonka kehitys kulkee ikä-
tasoisesti. Toisinaan saa keksimällä keksiä tällaisissa tapauksissa*

varsinkin keinoja, joilla tavoitteeseen pääsee. Tilanteiden kuvaaminen hankalaa ehkä siksi, kun toimintatavat ovat "itsestäänselvyyksiä".

Tutkimusaineistosta selviää, että lapsen vasu-prosessin jatkuvuuteen voi liittyä haasteita. Vastaajat ovat kokeneet ongelmia muun muassa vasujen siirrossa yksiköstä toiseen. Yksi vastaaja toivoo vasujen siirron olevan mahdollista sähköisessä muodossa yksiköstä toiseen, eikä vain vanhempien varassa tulostettuna versiona. Vastauksista käy ilmi myös toive vasun automaattisesta siirtymisestä suoraan esiopetukseen varhaiskasvatuksesta. Tutkimusaineisto osoittaa, että varhaiskasvatuksen ja esikoulun välisen yhteistyön kehittäminen koetaan tässä suhteessa tärkeäksi.

7.2.2 Tuen tarpeet

Tutkimusaineiston avulla kartoitetaan varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia tuen tarpeesta liittyen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman eri osaluoi-
alueisiin (taulukko 2). Aineisto osoittaa kohdan 4. tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi, olevan haasteellisin vasua laadittaessa. Näitä haasteita kokee jopa 40,4% vastaajista. Melko haasteelliseksi (23,4% vastaajista) koetaan myös kohdat 3. lapsen mahdollisen aiemman vasun tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen arviointi sekä 5. lapsen hyvinvoinnin tukemiseen liittyvät muut huomioitavat asiat. Tutkimusaineisto osoittaa, että kohta 2. lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen on varhaiskasvatuksen opettajien keskuudessa vähiten haastava osio, sillä vastaajista vain 14,9% kokee tässä osiossa tarvitsevansa tukea. Merkittävää tutkimuksen kannalta on se, että jopa 29,8% vastaajista ei kokenut tarvitsevansa lainkaan tukea lapsen vasun laadinnassa.

Taulukko 2. Tuen tarve vasun osa-alueittain

	n	%
2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen	7	14,89%
3. Lapsen mahdollisen aiemman vasun tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen arviointi	11	23,4%
4. Tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi	19	40,43%
5. Lapsen hyvinvoinnin tukemiseen liittyvät muut huomioitavat asiat	11	23,4%
Ei mikään	14	29,79%
Jos valitsit tarvitsevasi tukea, millaista tukea haluaisit?	17	36,17%

Tutkimusaineisto osoittaa, että eniten varhaiskasvatuksen opettajat toivovat saavansa tukea vasun eri osa-alueiden laatimiseen yhtenäisten ja selkeiden ohjeiden sekä esimerkkien avulla. Myös perehdytys mainitaan yhtenä tuen muotona. Vastauksista käy ilmi, että tarkkaa ohjeistusta kaivataan jokaisen osa-alueen sisällöstä sekä esimerkkejä kirjaamisen tyylistä.

Selvityksen siitä, mitä kuuluu kirjoittaa mihinkin kohtaan, sillä jokaisella on eri mielipide asiaan.

Vastaajat kertovat saavansa tarvitsemaansa tukea kollegoilta ja omalta tiimiltä. Tutkimusaineisto osoittaa, että tuettua varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa varhaiskasvatuksen opettajat toivovat saavansa tukea monialaisilta yhteistyötahoilta ja varhaiskasvatuksen erityisopettajalta.

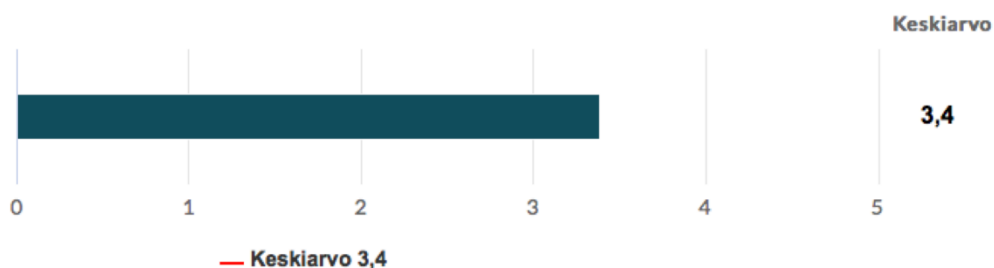
Jos lapsi käy esimerkiksi puhe- tai toimintaterapiassa, niin heidän ohjeistus siitä, miten lapsen tuen tarve voidaan taata päiväkodin arjen toiminnoissa.

7.3 Työtavat

7.3.1 Lapsen osallisuuden toteutuminen

Tutkimuksessa selvitetään, mahdollistaako lapsen vasu lapsen osallisuuden toteutumisen (kuva 7). Kysymys on strukturoitu, jossa vastaajien tulee arvioida osallisuuden toteutumista asteikolla 1-5. 47 vastaajista kukaan ei ollut sitä mieltä, että osallisuus ei toteudu lainkaan ja 12,8% vastaajista kokee osallisuuden toteutuvan huonosti. 40,4% vastaajista on sitä mieltä, että osallisuus ei toteudu hyvin eikä huonosti. Vastaajista suurin osa, 42,6% on sitä mieltä,

että osallisuus toteutuu hyvin. 4,3% vastaajista on sitä mieltä, että osallisuus toteutuu erittäin hyvin. Vastausten keskiarvoksi tulee 3.4, joten tutkimukseen saamien vastausten perusteella voidaan tulkita, että varhaiskasvatuksen opettajien mielestä lapsen vasu mahdollistaa lapsen osallisuuden kohtuullisesti.

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
	0	6	19	20	2	47	3,38
	0%	12,77%	40,43%	42,55%	4,25%		
Yhteensä	0	6	19	20	2	47	3,38

Kuva 7. Osallisuuden toteutuminen

7.3.2 Yhteistyö huoltajien kanssa

Tutkimuksessa selvitetään, miksi varhaiskasvatuksen opettajat kokevat tärkeäksi varhaiskasvattajan ja lapsen huoltajien välisen keskustelun lapsen vasua laadittaessa. Tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta, että keskustelu varhaiskasvattajan ja lapsen huoltajien välillä koetaan erittäin tärkeäksi ja merkitykselliseksi. Tutkimuksesta selviää, että varhaiskasvatuksen opettajat pitävät lasten huoltajia tärkeimpinä yhteistyökumppaneinaan. Vastaajat kokevat lasten huoltajien olevan lastensa parhaita asiantuntijoita, ja heiltä saa arvokasta tietoa lapsesta. Tutkimustuloksia analysoidessa nousee esiin vasu-keskusteluiden tärkeys myös siksi, että arjessa ei ole riittävästi aikaa keskustella lapsen huoltajien kanssa.

Arjessa ei aina näe joitakin vanhempia kovin usein, tai ei ole aina samalla tavalla aikaa vaihtaa kuulumisia, toisin kuin vasu keskustelussa. Vanhempien kuuleminen on erittäin tärkeää, sillä ovathan he oman lapsensa parhaita asiantuntijoita.

Avoin ja hyvä vuorovaikutus huoltajien kanssa koetaan tärkeäksi, jotta myös huoltajien näkemys lapsesta nousee esiin ja heidän osallisuutensa lapsen varhaiskasvatukseen toteutuu. Huoltajien näkemyksien koetaan auttavan varhaiskasvatuksen henkilökuntaa muodostamaan yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa lapsen kasvua ja kehitystä sekä oppimista tukevat tavoitteet. Vasu-keskustelun koetaan myös olevan rauhallinen ja turvallinen tilanne puhua myös vaikeammista asioista.

Keskustelu on tärkeää. Saa vanhempien toiveet ja näkemykset oman lapsen kasvun ja kehityksen, sekä oppimisen tueksi tarvittavat tavoitteet.

Vasu on erittäin hyvä keskustelun pohja, ja avaa keskustelun vaikeistakin aiheista.

Yhteistyö kodin- ja päiväkodin välillä on tärkeää, jotta voidaan yhteistyössä huoltajien kanssa saada aikaan lapsen kasvua ja tarpeita parhaiten tukeva vasu. Jossa huoltajat ja varhaiskasvattajat yhdessä sitoutuvat ja jakavat yhtenäiset kasvatuskäsitteet.

Varhaiskasvatuksen opettajat ovat tutkimuksen mukaan sitä mieltä, että vasu-keskustelut ovat äärimmäisen hyvä hetki myös tutustua paremmin lapseen ja hänen perheeseensä. Vastauksista tulee esiin tutustumisen tärkeys, jolloin lapsen arkeen ja tapaan toimia on voitu syventyä varhaiskasvatuksessa paremmin.

7.3.3 Tiedonsiirtokäytännöt

Tutkimuksessamme selvitetään, koetaanko olemassa olevan varhaiskasvatuksen sisäisen tiedonsiirtokäytännön olevan toimiva. Vastauksia tuli 47 kpl, joista 49% kokee tiedonsiirtokäytännön toimivaksi. Vastaajista 51% on sitä mieltä, että tiedonsiirto ei toimi ja siinä on kehitettävää. Vastauksista nousee esiin, että tiedonsiirtokäytännöt ovat vasta muovautumassa. Vastaajat toivoivat selkeää ja yhtenäistä koko varhaiskasvatuksen toimintaperiaatetta ja käytäntöä tietojen siirtämistä varten.

Meillä ei ole käytäntöä mikä olisi selkeä, miten toimitaan, kun lapsi siirtyy esiopetukseen tai toiseen päiväkotiin. Toimintaperiaatteet pitäisi kirjata ylös ja ne olisivat samat kaikilla.

Kehitysehdotuksia tulee myös tilanteisiin, joissa lapsi siirtyy varhaiskasvatuksen yksiköstä toiseen. Varhaiskasvatussuunnitelma on sähköinen, mutta tiedonsiirto ei vielä toimi sähköisesti. Varhaiskasvatuksen opettajat toivat esille vastauksissaan, että vasun sähköinen siirto uudelle varhaiskasvatuksen opettajalle on tarpeellinen, jolloin vasun siirtyminen toiseen yksikköön ei jää huoltajien vastuulle ja jäisi pahimmillaan kokonaan toimittamatta. Vastauksista tulee esiin myös toive siitä, että vasujen tallentamista varten saataisiin yhteinen tietokanta, josta asianosaiset pääsevät lapsen vasua katsomaan ja muokkaamaan.

Yhtenäinen tietokanta, johon vasut tallennetaan. Lapsen vasun sähköinen siirto esim. päiväkotia vaihdettaessa.

Vanhempien parempi tiedottaminen siitä, että he ovat tiedonsiirrosta vastuussa.

Vastauksista tulee myös esille, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat tärkeäksi sen, että vanhempia informoitaisiin enemmän siitä, että he ovat vastuussa tiedonsiirrosta.

7.3.4 Monialainen yhteistyö

Tutkimuksessa selvitetään tiimityön ja monialaisen yhteistyön merkitystä lapsen vasua laadittaessa. Vastauksista nousee esille, että tiimityö sekä monialainen yhteistyö ovat vastaajien mielestä tärkeitä ja merkityksellisiä asioita lapsen vasun laatimisessa. Yhteistyön tärkeys korostuu vastauksissa ja vastaajat kokevat monialaisuuden olevan rikkaus ja sen avulla varmistetaan lapselle paras mahdollinen tukiverkosto. Lapsen vasuun kirjattavien tavoitteiden laatimista pidetään helpompana, kun ympärillä on asiantuntijoita sisältävä tiimi.

Yhteistyöllä on suuri merkitys, varsinkin kun puhutaan tuen tarpeen lapsista. Jokaisella on oma osaamisalueensa ja jokainen näkee asioita eri kantilta. Näin nähdään lapsi ja hänen tarpeensa laajasti.

Vastaajien mielestä veo:n ja puheterapeutin tuki ovat erittäin tärkeässä roolissa, kun laaditaan tuettua vasua, sillä heillä on alan erityistuntemus ja tieto. Lapset myös voivat käyttäytyä eri tavalla eri toimijoiden kanssa ja ympäris-

töissä, jolloin lapsesta voidaan saada laajempia ja erilaisia havaintoja. Vastaa-
jien mielestä veo:n on tärkeää olla lapsen arjessa mukana ja tuntea lapsi ja
hänen haasteensa, jotta veo voi käyttää asiantuntemustaan lapsen edun mu-
kaisesti. Välillä yhteistyötä monialaisen asiantuntijaryhmän kanssa on kuiten-
kin vaikeaa toteuttaa arjen kiireen ja aikataulujen yhteensovittamisen vuoksi.

*Veon ja puheterapeutin tuki henkilökunnalle on hyvin tärkeää laa-
dittaessa tuettua vasua. Heillä on alan erityistuntemus ja tieto,
mitä meillä muilla ei välttämättä ole.*

*Tiimityö on taas siitä tärkeää, koska toinen aikuinen voi huomata
lapsesta joitakin asioita, mitä itse ei huomaa.*

*Monialainen yhteistyö on arvokasta, mutta koen, että sen toteutta-
minen on huomattavasti haastavampaa. Arjen kiire ja ristiin mene-
vät aikataulut vaikeuttavat tätä yhteistyötä.*

Tiimityöllä koetaan olevan keskeinen merkitys lapsen vasua laadittaessa. Tii-
min kanssa keskustellaan yhdessä lasta koskevista havainnoista ja usean eri
varhaiskasvattajan monipuoliset ja erilaisetkin näkemykset luovat vankemman
pohjan lapsen vasun laatimiselle.

7.3.5 Työtavat

Tutkimuksessa selvitetään myös sitä, millaisilla keinoilla varhaiskasvatuksen
opettajat varmistavat lapsen vasun toteutumisen arjessa. Tärkeimmiksi teki-
jöiksi vastaajat nostavat säännöllisyyden ja suunnitelmallisuuden vasu-lomak-
keiden kirjaamisessa, toiminnassa, havainnoinnissa ja arvioinnissa sekä tiimi-
työn omassa työyhteisössään. Lähes yhtä usein vastauksista nousee esiin
vasu-koontien sekä ryhmävasujen eli tiimikohtaisten toimintasuunnitelmien
tärkeys.

*Henkilökunta kirjaa ylös huomioita, työtapoja jne., mitkä ovat toi-
mineet. Vasu ei saa unohtua sen tekemisen jälkeen, vaan se täy-
tyy pitää ajan tasalla jatkuvasti (haasteellista isossa lapsiryh-
mässä.) Säännölliset tiimipalaverit tärkeitä, että koko henkilökunta
on tietoinen asioista (tässä haasteita, kun henkilökunta työskente-
lee vuoroissa.) Tiimipalavereissa tähdenetään kasvattajien omaa
aktiivisuutta mm. lukea mitä palavereissa on sovittu jne.
Dokumentointi, kirjaaminen ylös tärkeää.*

Tutkimuksen mukaan vastaajat pitävät lapsen vasun arjessa toteutumisen kannalta tärkeänä myös lapsen osallisuutta ja kuulemista sekä pienryhmätoimintaa, monipuolisia työmenetelmiä ja toiminnan joustavuutta. Lapsen osallisuuden lisäämisessä ja kuulemisessa auttaa vastaajien mukaan oma sensitiivisyys, lapsen aktiivinen havainnointi, säännöllinen dokumentointi ja tavoitteiden seuranta. Pienryhmätoiminnan koetaan mahdollistavan lapsen havainnoinnin ja tukemisen helpommin sekä myös antavan joustomahdollisuutta työmenetelmissä ja käytännöissä.

Toimintaa suunniteltaessa lapsen mukaan ottaminen suunniteluun, kuten yhdessä pohtimalla lapsen kanssa mitä toimintaa voitaisiin järjestää. Lasten mielenkiinnon kohteiden kuuntelu ja niihin vastaaminen.

Monipuolisilla työtavoilla, joilla laitetaan hyvät suunnitelmat käytäntöön ja arkeen pienin askelin. Mietitään mitä tehdään ja miksi. Pienryhmätoiminta ja joustavat ryhmittelyt tukevat lapsen osallisuutta ja jokaisen tarpeisiin vastaamista.

Vastaajat kertovat myös yhteistyön huoltajien sekä veo:n ja muiden asiantuntijoiden kanssa mahdollistavan lapsen vasun toteuttamista arjessa. Tärkeää on vastaajien mukaan suhtautua vanhempiin kunnioittavasti sekä esimerkiksi pitää yllä avointa vuorovaikutussuhdetta päivittäisissä tuonti- ja hakutilanteissa. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden lapsen kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Vastauksissa nousee esiin myös perehdyttämisen tärkeys, hyvä esimiestyö, varhaiskasvatussuunnitelman selkeys ja sen konkreettisuus ja oma kannustava ja positiivinen asenne.

Kuuntelen vanhempia ja heidän toiveitaan, ja olen yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa, esim. veo, puheterapeutti, neuvola jne.

Minulla opettajana on vastuu, että ryhmän hoitajat tietävät kunkin lapsen tavoitteet ja miten jokaisen lapsen kohdalla toimitaan. Sijaisten kohdalla on tärkeää, että sijaiset perehdytetään mahdollisimman hyvin ryhmään ja annetaan perustiedot jokaisesta lapsesta.

Lapselle vain 1-5 tärkeintä tavoitetta vasuun. Tavoitteet, jotka arjessa voi osata tai muistaa ulkoa.

7.4 Kehittämisideoita varhaiskasvatussuunnitelman käytettävyyden lisäämiseksi

Tutkimuksessa selvitetään myös varhaiskasvatuksen opettajien kokemusten pohjalta nousevia kehittämisideoita lapsen varhaiskasvatussuunnitelman käytettävyyden lisäämiseksi. Valtaosa vastaajista haluaa kehittää vasu-lomakkeen teknistä toteutusta ja sen ulkoasua. Lomake halutaan selkeämmäksi ja tiivistetyimmäksi niin, että pääkohdat on helppo huomata eikä samaa asiaa kysytä useassa eri kohdassa. Vasu-lomakkeen sarakkeet tulee saada selkeämmiksi, sillä kun vasua päivitetään, kertyy sinne vuosien aikana paljon tekstiä, mikä tekee lomakkeesta vaikealukuisemman ja sen sisällöstä on vaikeampaa poimia pääkohtia käytäntöön. Toisaalta nousee myös esiin toive pienemmistä osa-alueista isojen otsikoiden alle, jotta vasu-lomakkeiden sisältö ei riipu niin paljon kirjaajasta. Vasu-lomakkeeseen toivotaan myös kohtaa arvioinnille siitä, miten tavoitteet on saavutettu.

Nykyistä sähköistä vasu-lomakkeen pohjaa myös kritisoidaan teknisesti toimimattomaksi. Sähköisen pohjan kehittämistä toivotaan käyttäjäystävällisemmäksi niin, että se palvelisi sekä varhaiskasvatuksen henkilökuntaa, että lapsen huoltajia. Lisäksi toivotaan, että vasu-lomakkeella huomioidaan myös lapsen neuvolassa tehty 4-vuotistarkistus, sillä vaikka vasu-lomake on uudistettu, lapsen neuvolaan täytettävä lomake mukailee edelleen vanhaa vasu-lomaketta.

Sähköinen vasu, jota voisi koko ajan päivittää tarpeen mukaan (yhdessä lapsen kanssa) ja vanhemmat pääsisivät lukemaan ja kommentoimaan vasua.

Sähköinen pohja täytyisi uudistaa ulkoasultaan toimivammaksi, tekstit hyppii miten sattuu. Samoin sanavälit, rivivälit. Kaavake ei ole ulkoasultaan laadukas. Otsikot eivät lukkiutunut, ne voi vaikka itse pyyhkiä pois.

Pienempiä aihealueita isojen otsikoiden alle. Ei mitään paluuta "rasti ruutuun" -aikaan, mutta lomake voisi kuitenkin "ohjata" kirjaamista nykyistä enemmän. Tällä hetkellä useat opettajat miettivät "mitä tähän nyt kirjaisi, kun on niin paljon kaikkea". Vasujen pitäisi kuitenkin olla kasvattajasta ja lapsesta riippumatta saman "arvoisia" sisällöltään.

Tutkimuksessa selviää, että vastaajat toivovat yhtenäistä mallia vasu-lomakkeen täyttöön, jotta vasut Kotkassa ovat sisällöltään vastaavia. Vasu-lomakkeen laatimiseen toivotaan koulutusta myös muille kuin varhaiskasvatuksen opettajille sekä aikaa keskustella lomakkeesta kollegoiden kanssa. Vasu-lomakkeen lisäksi myös vasu-koontiin ja ryhmävasuun eli tiimikohtaiseen toimintasuunnitelmaan toivotaan yhtenäistä mallia. Kaupungilta halutaan myös yhtenäinen linjaus siitä, miten vasu-lomakkeet siirretään lapsen siirtyessä varhaiskasvatussyksiköstä toiseen tai esiopetukseen.

Koko kaupungin yhteinen pohja ryhmävasujen laatimiseksi. Tällä hetkellä mitään yhteistä pohjaa ei käsittääkseen ole. Tämä voisi motivoida ryhmävasujen laatimiseen enemmän, sillä valtakunnan vasuhan ei velvoita ryhmävasujen laatimiseen.

Jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen täytyisi olla automaattinen, vuosien työ vasun suhteen on muutoin turhaa. Esiopetuksessa voisi jatkaa mihin on jääty, lapsen yksilöllisyys huomioiden.

Vasu-lomakkeesta toivotaan entistä lapsilähtoisempää ja vanhempien osallisuutta kaivataan myös. Lapsen osallisuuden kasvattamiseen ehdotettiin lapsen osallistumista vasu-keskusteluun, lapselle kokonaan omaa osiota vasuun tai kaikille yhtenäistä lapsen mielipiteiden kuulemiseen tarkoitettua lisälomaketta. Myös vanhemmille toivotaan omaa kyselylomaketta. Eräässä vastauksessa pohditaan myös resurssien lisäämistä, jotta vanhempien osallisuus ja vanhempien sekä varhaiskasvatuksen yhteistyö voi lisääntyä

Lapsen osallisuutta vasussa voisi lisätä, esimerkiksi voisi olla jokin virallinen "lisäkaavake", missä lapsi saa itse kertoa missä on hyvä, mitä haluaisi oppia tai mikä on kivaa tai ikävää päiväkodissa.

Lapsen vasuun olisi kiva saada kyselylomake vanhemmille, jotta voisivat kotona valmistautua keskusteluun. Vanhemmat ja lapset voisivat kotona vastata kysymyksiin, niin saadaan tietoa lapsen kotiarjesta.

Lapsen vasun hyödyntäminen arjessa nousee myös vastauksissa esille. Vastauksissa pohditaan sitä, että vasuja tulee päivittää säännöllisesti, mutta se,

että niitä säilytetään lukollisessa tilassa, hankaloittaa niiden hyödyntämistä arjessa. Tähän toivotaan väljyyttä, jolloin tavoitteet pysyvät paremmin arjen keskelläkin esillä.

Lasten vasut säilytetään lukollisessa kaapissa eikä ne ole koko ajan esillä. En välttämättä aina muista kaikkea mitä siihen on kirjoitettu. Mutta jos voisi saada tavoitteet ja toimenpiteet esillä esim. "tavoitetaulu", missä on lasten nimet ja yhdellä sanalla (tai pari) mitä harjoitellaan. Taulu voisi olla ryhmän seinällä ja kun tavoite on saavutettu, niin ryhmä saa jonkun tarran tauluun.

8 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia, haasteita ja tuen tarpeita liittyen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. Vaikka tutkimustuloksia ei voida pienen otannan vuoksi yleistää, voidaan silti tulosten perusteella todeta vasun laatimiseen liittyvien haasteiden sekä tuen tarpeen olevan todellisia.

Tutkimuksessa suurimpina haasteina nousevat esiin perehdytyksen ja selkeiden ohjeiden puutteellisuus. Vastaajat toivovat yhtenäistä linjausta lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen sekä siihen liittyvän perehdytyksen sekä koulutuksen lisäämistä. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan (2017) tutkimustiedon lisääntyessä olennaista on suunnata voimavaroja varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutukseen. Parrila & Fonsèn (2016, 172) toteavat, että henkilöstöä kouluttamalla sekä tutkimus- ja kehittämistyötä vahvistamalla voidaan varmistaa varhaiskasvatuksen kehittyminen myös valtakunnallisesti.

Toiveeseen yhtenäisistä ohjeistuksista liittyy myös tutkimuksessa esiin tullut ajatus tiedonsiirtokäytäntöjen yhtenäistämisestä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 27) myös todetaan, että siirtokäytännöt tulee sopia paikallisesti. Kotkan varhaiskasvatussuunnitelmassa (2017, 29) kuitenkin kerrotaan, että kaupungilla on oma siirtokäytäntönsä, jonka ohjeistus löytyy erillisenä varhaiskasvatuksen verkkoasemalta. Tutkimuksessa annetuista vastauksista päätellen tämä ohjeistus ei kuitenkaan ole vastaajille tuttu. Jotta eri ohjeistukset palvelevat käyttäjiä kentällä, voi henkilökunnalle tarkoitetuista lapsen vasun laatimiseen liittyvistä ohjeista koota yhden erillisen ohjeistuksen.

Tutkimusaineistosta nousee esiin kollegoiden ja tiimin tuen merkitys. Parhaimmillaan tiimityöhön aidosti sitoutuneet työntekijät tukevat toisiaan ja ottavat yhdessä vastuun koko tiimin onnistumisesta. Tiimityö vaatii kuitenkin onnistuakseen jatkuvaa kehittämistä esimerkiksi koulutusten avulla. Eskolan (2016) tutkimustulosten mukaan jatkuva oman ja tiimin työn arvioiminen on tärkeää laadukkaan varhaiskasvatuksen saavuttamiseksi. Tavoitteiden määrittäminen, avoin keskustelu ja yhteisistä linjauksista sopiminen niin tiimissä, kuin koko työyhteisössä, luo perustan sitoutumiselle ja johdonmukaiselle toiminnalle. Eskolan tutkimuksessa nousee esiin myös esimiehen merkitys tiimin toimivuudelle, kuten esimerkiksi tukijana ja mahdollistajana. Esimiestyön avulla voidaan huolehtia muun muassa selkeistä tavoitteista, ristiriitojen hoitamisesta, työhyvinvoinnista, avoimuudesta ja rehellisyydestä sekä työn ilosta. Nämä koetaan myös tiimin toimivuuteen liittyvinä kehitysmahdollisuuksina. (Eskola 2016, 53–54, 60.)

On tärkeää pohtia myös johtajuuden merkitystä varhaiskasvatuksen piirissä esiintyviä haasteita ja tuen tarpeita tutkittaessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan (2018, 28) johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen kehittämiseen ja laatuun. Pedagogisen johtamisen tulee sisältää kaikki toimenpiteet, joiden avulla voidaan luoda edellytyksiä ammatilliselle osaamiselle, koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 61) velvoittavat kuntia arvioimaan ja kehittämään toimintaansa suunnitelmallisesti ja säännöllisesti. Pedagogisen johtamisen tulee huomioida myös arviointi ja kehittäminen, sillä Hujalan ja Fonsènin (2011, 320) mukaan pedagogista johtajuutta voidaan pitää kaiken sisällöllisen kehittämisen yläkäsitteenä. Pedagogista johtajuutta ei voida rajata vain johtajan toimintaan, vaan siihen liittyy arvioinnin kautta koko henkilöstön vastuu varhaiskasvatustyön laadusta ja sen kehittämisestä arvioinnin kautta. Arvioinnin avulla on mahdollista edistää varhaiskasvatuksen laatua, tunnistaa toiminnan vahvuuksia ja nostaa esiin kehittämistarpeita sekä kehittää toimintaa.

Tutkimuksessa nousee esiin usein se, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelma koetaan tärkeäksi, mutta pohditaan, miten sen sisällön muistaisi paremmin arjessa, kuinka sen säännöllinen päivittäminen sujuu mahdollisimman joutavasti ja miten se saadaan paremmin hyödynnettyä työvälineenä. Myös Hänninen ja Keppo toteavat tutkimuksessaan (2018, 29–33), että uusi lapsen vasu on edeltäjäänsä helpompi tuoda arkeen, mutta sen hyödyntäminen kaipaa silti vielä harjoittelua sekä tiimin kanssa yhteistä pohdintaa. Hännisen ja Kepon tutkielman mukaan lapsen vasut antavat kuitenkin ryhmän toiminnalle punaisen langan ja tekevät työstä pedagogista ja tavoitteellista.

Lomakkeen tekninen toteutus ja ulkoasu nousevat isossa osassa vastauksia esiin. Lomakkeen teknistä toimivuutta kritisoidaan ja lomakkeesta toivotaan selkeämpää niin ulkoasultaan kuin käytettävyydeltään. Lisäksi lomakkeeseen toivotaan joko liitelomakkeita tai muita osuuksia, joilla sekä vanhempien, että lasten osallisuutta lapsen vasussa saadaan lisättyä. Tuomivaara ja Eskelinen (2012, 17–18) kertovat tutkimuksessaan, että työntekijän kokemusta työn mielekkyydestä kasvattaa kokemus työn sujuvuudesta. Työn sujuvuuteen vaikuttaa välineiden tarkoituksenmukaisuus ja niiden käytön mielekkyyteen taas vaikuttaa välineiden tekninen toimivuus ja käytettävyys. Näin ollen lapsen vasu-lomakkeen teknisen toimivuuden ja ulkoasun kehittämiseen kannattaa panostaa, sillä se lisää lomakkeen käytettävyyden sujuvuutta ja siten varhaiskasvatuksen opettajien kokemusta työnsä mielekkyydestä. Tuomivaara ja Eskelinen (2012, 18) kertovat kuitenkin myös, että pitkällekin kehittyneistä välineistä ei ole apua, mikäli niiden käytön osaamisessa on puutteita.

Lapsen ja vanhempien osallisuus koetaan tutkimuksen mukaan hyvin tärkeänä tekijänä lapsen vasua laadittaessa, jopa niin tärkeänä, että kuten edellä mainittiin, näiden lisäämiseksi toivotaan vasu-lomakkeeseen uudistuksia. Vanhempien osallisuus ja osallistaminen lapsensa vasuun ja varhaiskasvatukseen yleensäkin on Vennisen ym. (2011, 10) mukaan myös tärkeää, sillä vanhempien osallisuuden lisäämisellä parannetaan varhaiskasvatuksen laatua. Lisäksi he kertovat, että varhaiskasvatuksen toiminta vaikuttaa niin lapsen kasvuun ja kehitykseen, mutta se vaikuttaa välillisesti myös vanhempiin ja lapsen muuhun perheeseen. Lisäksi vanhempien ja kasvattajien välinen hyvä vuorovaikutussuhde luo vanhemmille positiivisen kokemuksen lapsensa hoidosta.

Vanhemman luottamusta oman lapsensa päivähoitoon lisää myös kokemus kasvattajan ja lapsen hyvästä keskinäisestä vuorovaikutuksesta.

Monialainen yhteistyö ja erityisesti varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama tuki koetaan tutkimusaineiston perusteella erityisen tärkeäksi. Vastaavia tuloksia nousee esiin myös Hopperin tutkimuksessa, jossa selvitetään varhaiskasvatuksen kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä. Kyseisen tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen henkilökunta kokee moniammatillisen yhteistyön merkittävänä osana lapsen hyvinvoinnin edistämisessä. Vaikka tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta monialaisen yhteistyön olevan todella tärkeää ja tarpeellista, nousee aineistossa esiin myös haasteita liittyen muun muassa veo:n ajallisen tuen riittämättömyyteen. Myös Sippolan tutkimustuloksissa nousee esiin ajan riittämättömyys yhteistyötä heikentävänä seikkana varhaiskasvatuksen erityisopettajien ja päivähoitoryhmien kasvattajien yhteistyössä. Hopperin mukaan yhteistyökäytänteiden sujuminen eri tahojen kanssa vaatii aikaa. Tarvittavan ajan löytyminen voi olla haastavaa, mutta vain sen avulla voidaan varmistaa hyvien käytäntöjen ja työtapojen toteutuminen. Varhaiskasvatuksen ja esikoulun välinen yhteistyö koetaan tutkimuksen mukaan myös erittäin tärkeäksi lapsen siirtyessä eriopetukseen. Vastauksissa kuitenkin ilmenee myös toive yhteistyön kehittämisestä tulevaisuudessa. (Hopperi 2014, 66-67; Sippola 2015, 77.)

Varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen tasolla ja laadulla on tutkittu olevan myönteinen merkitys lasten oppimisen ja kehittymisen suhteen. Jotta saavutetaan riittävä ammattitaito ja osaaminen, on riittävällä koulutustasolla suuri merkitys. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksessa tarjotaan monipuolisesti sekä teoriaa että käytäntöä. Suomessa laadukkaan varhaiskasvatuksen suurimpia mittareita ovat varhaiskasvatuksen henkilöstön hyvä osaaminen ja koulutus. Hyvän osaamisen ja koulutuksen myötä henkilöstö ymmärtää paremmin lapsen kehitystä ja pedagogisia tarpeita. Koska varhaiskasvatuksen laatu ei tule vain pelkästään osaamisen ja koulutuksen ansiosta, on tärkeää, että henkilöstö saa lisäksi myös osallistua oman työnsä kehittämiseen ja heillä on tarvittavan hyvät työolosuhteet. Lisäksi on tärkeää, että sekä lapsilla että heidän huoltajillaan on mahdollisuus olla osallisina varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämisessä. (Opetushallitus 2016, 5, 25-26.)

Tutkimusaineistosta nousee esiin paljon hyviä kehitysehdotuksia varhaiskasvatuksen opettajilta. Siitä syystä toimitamme tilaajalle tämän opinnäytetyön lisäksi kaikki tutkimukseemme tulleet vastaukset listattuna, jotta tilaaja saa parhaan mahdollisen hyödyn tutkimuksen tuloksista ja voi kehittämistyössään hyödyntää jo tulleita vastauksia.

9 POHDINTA

Tarkoituksena tällä opinnäytetyöllä oli tutkia Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä siitä, millaista on varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja millaista tukea he sen tekemiseen tarvitsevat. Varhaiskasvatussuunnitelma on uudistunut ja sen myötä myös vasun laatimiseen on tullut muutoksia. Siksi halusimme tietää, miten laatimiseen tulleet muutokset ovat vaikuttaneet varhaiskasvatuksen opettajien työhön. Tutkimusta teimme laatimalla survey-tutkimuksen Webropol-ohjelmalla. Vastauksista ei selviä vastaajien henkilöllisyys eikä se, missä he työskentelevät. Ohjelman käyttö oli helppoa ja vastausten kerääminen varhaiskasvatuksen opettajilta sujui hyvin. Koimme pieniä vastoinkäymisiä vastauksia kerätessämme, sillä Webropol ohjelma kaatui ja hävitti kaikki jo saadut vastaukset. Onneksi ne saatiin kuitenkin palautettua ja saimme vietyä kyselytutkimuksemme onnistuneesti maaliin. Vastausten analysointia varten Webropolista löytyi paljon hyödyllisiä työkaluja, kuten käyttämämme Sanapilvi-toiminto. Se helpotti vastausten jakamista teemoihin ja usein toistuviin sisältöihin vastauksissa.

Saimme varhaiskasvatuksen opettajilta hyviä ja sisällöltään rikkaita vastauksia avoimiin kysymyksiin ja ne auttoivat meitä saamaan tutkimuskysymyksiimme vastauksia. Opettajien vastauksia oli todella mielenkiintoista lukea ja analysoida ja kaiken lisäksi saimme niistä paljon uusia näkökulmia varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta. Vastausten läpikäyminen antoi meille paljon tietoa siitä, miten lapsen vasun laatiminen arjessa oikeasti toteutuu ja millaisia mahdollisia haasteita sen tekemisessä voi olla.

Opinnäytetyö on ollut meille loistava tilaisuus syventyä omaan osaamiseen ja sen reflektoimiseen. Tutkimusta tehdessä olemme lukeneet lukuisista lähteistä

tietoa varhaiskasvatuksesta ja olemme myös päässeet lukemaan varhaiskasvatuksen opettajien arvokkaita näkemyksiä ja näiden myötä osaamisemme onkin laajentunut. Olemme myös voineet hyödyntää kursseilla sekä työelämässä tehdyissä harjoittelussa opittuja taitoja tätä opinnäytetyötä tehdessämme. Opinnäytetyö ei ole ollut meille pelkkää tutkimuksen tekemistä, vaan se on ollut matka, jonka aikana olemme reflektoineet jo opittuja asioita ja olemme päässeet syventämään tietämystämme.

Opinnäytetyön tutkimuksen tuloksiin syventyessämme on meille herännyt ajatuksia mahdollisista jatkotutkimusaiheista. Päällimmäisenä nousi ajatus uuden sähköisen vasu-lomakepohjan kehittamisestä, sillä juuri lomakkeen tekninen toteutus, toimivuus ja ulkoasu saivat huomattavan määrän kritiikkiä. Lisäksi varhaiskasvatuksen opettajilta tuli hyviä kehitysehdotuksia lomakkeen kehittämiseksi jo tässä tutkimuksessa. Toinen tutkimuksessa erityisen tärkeäksi noussut seikka oli yhtenäisen ohjeistuksen puute. Sen kehittäminen uuden, elokuussa 2019 voimaan tulevan Kotkan paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta, on toinen mielestämme tärkeä jatkotutkimusaihe. Lapsen vasu-lomakkeen laatimiseen liittyvän ohjeistuksen lisäksi voisi hyvin tutkia, miten tiimikohtaiset toimintasuunnitelmat sekä vasu-koonnit toteutetaan eri päiväkodeissa ja laatia niiden pohjalta yhtenäisen ohjeistuksen koskemaan kaikkia Kotkan päiväkoteja.

Toivomme, että opinnäytetyönä tekemämme tutkimus ja siitä saadut vastaukset ovat hyödyksi Kotkan kaupungin varhaiskasvatukselle ja varhaiskasvatuksen opettajille. Meistä on hienoa, jos pystymme omalla työpanoksellamme olemaan mukana kehittämässä lapsen kannalta erittäin tärkeän varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ja tuomaan varhaiskasvatuksen opettajien mielipiteitä ja näkemyksiä esiin.

Päätämme opinnäytetyömme Marja Kaskelan ja Eeva-Liisa Kronqvistin (2012) ajatukseen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman erityisyydestä ja tärkeydestä:

Lapsen vasu on lapsuutta arvostava, lasta kannatteleva ja positiivinen kertomus hänen ainutlaatuisuudestaan.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eskola, M. 2016. Päiväkodin tiimi työyhteisönä: Tutkimus lastentarhanopettajien kokemuksista tiimityöstä päiväkodissa. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu- tutkielma. Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/99417/GRADU-1466602657.pdf?sequence=1> [viitattu 8.4.2019].

Eskola, P. 2019a. Sähköposti 5.4.2019.

Eskola, P. 2019b. Sähköposti 9.4.2019.

From, K. & Koppinen, M-L. 2012. Menossa mukana. Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Helenius, A. & LummeLahti, L. 2018. Varhaiskasvatus perusteita. Helsinki: BoD – Books on Demand.

Hoppari, R. 2014. Moniammatillinen yhteistyö varhaiskasvatuksen kokemana. Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Pdf-dokumentti. Saatavissa: http://www.aikuissosiaalityo.fi/files/3810/Moniammatillinen_yhteistyö_varhaiskasvatuksen_kokemana.pdf [viitattu 21.4.2019].

Hujala, E. & Fonsèn, E. 2011. Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hänninen, A. & Keppo, N. 2018. ”Kaapista käyttöön” – Lastentarhanopettajien kokemuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/58149/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201805282816.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 22.4.2019].

Jyväskylän yliopisto. 2015. Survey. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/survey> [viitattu 10.11.2018].

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karila, K. & Lipponen, L. (toim.). 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Kaskela, M. & Kronqvist, E-L. 2012. Niin ainutlaatuinen: näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. 3. painos. Helsinki: Stakes. Saa-

tavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110190/URN_ISBN_978-952-245-819-3.pdf?sequence=1 [viitattu 21.4.2019].

Kataja, E. 2014. Yhteinen osallisuus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Teoksessa Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.) Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Koivula, M. & Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.). 2017. Valloittava varhaiskasvatus: oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Kotka, Varhaiskasvatus. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus> [viitattu 14.4.2019].

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma. 2017. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/vp3/kvptl/vasu-kotka:file/download/7b1466dcb69722b08a3e5a17370448b302566e23/Kotkan%20varhaiskasvatussuunnitelma.pdf> [viitattu 18.3.2019].

Opetushallitus. 2015. Esiopetuksesta tavoitteellista ja velvoittavaa. Verkko-uutinen 26.1.2015. Saatavissa: https://www.oph.fi/ajankohtaista/verkkouutiset/101/0/esiopetuksesta_tavoitteellista_ja_velvoittavaa [viitattu 24.3.2019].

Opetushallitus. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Raportit ja selvitykset. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf [viitattu 21.4.2019].

Opetushallitus. 2017. Muutosmääräys esiopetus. 24.4.2017. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/182978_Muutosmaarays_esiopetus_OPH_864_2017.pdf [viitattu 24.3.2019].

Opetushallitus. 2019. Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat - mikä muuttuu? WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus/uudet_vasut [viitattu 08.03.2019].

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. s.a. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/esiopetus [viitattu 24.3.2019].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017-2030. Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf> [viitattu 19.4.2019].

Sippola, P. 2015. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien käsityksiä hyvin toimivasta ammatillisesta yhteistyöstä. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Pdf-dokumentti. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48368/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201601171130.pdf> [viitattu 19.4.2019].

Talentia. s.a. Varhaiskasvatustalain kelpoisuuksia ja henkilöstörakennetta koskevat säännökset sosionomien osalta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatustalain-kelpoisuuksia-ja-henkilostorakennetta-koskevat-saannokset-sosionomien-osalta/> [viitattu 22.4.2019].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomivaara, S. & Eskelinen, K. 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon esimiesten kokemuksia tietotekniikan hyödyllisyydestä työssään. Tietotekniikan mahdollisuudet käytännön sosiaali- ja terveydenhuollon johtamis- ja esimiestyössä -hankkeen loppuraportti. Työterveyslaitos. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134933/Sosiaali-%20ja%20terveydenhuollon%20esimiesten%20kokemuksia%20tietotekniikan%20hy%C3%B6dyllisyydest%20ty%C3%B6ss%C3%A4n.pdf?sequence=1> [viitattu 22.4.2019].

Varhaiskasvatustalain 540/2018.

Varhaiskasvatustalain suunnitelman perusteet. 2016. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatustalain_sunnitelman_perusteet_2016.pdf [viitattu 08.03.2019].

Varhaiskasvatustalain suunnitelman perusteet. 2018. Opetushallitus. Pdf-dokumentti. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatustalain_sunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf [viitattu 12.3.2019].

Varhaiskasvatustalain suunnitelman perusteet 2018. s.a. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetustalain_sunnitelman_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatustalain_perusteet [viitattu 12.3.2019].

Venninen, T., Leinonen, J., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Purola, K. 2011. "Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä – mitä se lopulta tarkoittaa?" Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Työpapereita 2011:2. Pdf-dokumentti. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/1618/Lasten_vanhempien_ja_henkilokunnan_osallisuus_paakaupunkiseudun_paikodeissa_2011.pdf [viitattu 22.4.2019].

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uud. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 1989. Saatavissa: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf [viitattu 1.4.2019].

KUVALUETTELO

Kuva 1. Varhaiskasvatussuunnitelmat (Opetushallitus 2019)	15
Kuva 2. Vastaajien työsuhteen muoto	27
Kuva 3. Vastaajien työkokemus varhaiskasvatuksen opettajana	28
Kuva 4. Vastaajien koulutustausta.....	29
Kuva 5. Esimerkki Sanapilvi-työkalusta	31
Kuva 6. Vastaajien perehdytys	33
Kuva 7. Osallisuuden toteutuminen	38

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Perehdytysten määrä	33
Taulukko 2. Tuen tarve vasun osa-alueittain	37

SAATEKIRJE

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijoita Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyömme aiheena on lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja siihen tarvittava tuki. Tutkimme aiheitamme Kotkan kaupungin varhaiskasvatustyksiköissä ja keräämme arvokasta tietoa varhaiskasvatuksen opettajilta/lastentarhanopettajilta.

Toteutamme tutkimuksemme aineistonkeruun sähköisenä Webropol-kyselynä. Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa noin 10 minuuttia ja kysymyksiin vastataan täysin anonymisti. Kyselyyn pääsette osoitteesta: <https://link.webpolsurveys.com/S/99028616B57B7B9C> Kysely sulkeutuu 3.4.2019

Tutkimuksemme avulla kartoitetaan varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia, haasteita ja tuen tarpeita liittyen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. Toivomme mahdollisimman monen osallistuvan tutkimuksemme kartoittaaksemme tätä tärkeää aihetta varhaiskasvatuksen kentällä.

Vastaamme mielellämme kaikkiin opinnäytetyöhömme liittyviin kysymyksiin!

Ystävällisin terveisin,

Laura Huikko (laura.m.huikko@edu.xamk.fi), Henna Immonen (henna.r.immonen@edu.xamk.fi) & Jenna Uski (jenna.uski@edu.xamk.fi)

WEBROPOL-KYSELY**Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen
ja siihen tarvittava tuki****PERUSTIEDOT****1. Työsuhteeni on:**

Vakituisen

Määräaikainen

Sijainen

2. Kuinka kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksessa?

0-2 vuotta

3-4 vuotta

5-6 vuotta

7-8 vuotta

9-10 vuotta

yli 10 vuotta

3. Koulutukseni:

Kasvatustieteen kandidaatti (varhaiskasvatus)

Kasvatustieteen maisteri (varhaiskasvatus)

Varhaiskasvatuksen opettaja / Lastentarhanopettaja (opistotasoinen koulutus)

Varhaiskasvatuksen opettaja / Lastentarhanopettaja (yliopistokoulutus)

Sosionomi (AMK)

Sosionomi (YAMK)

Sosiaalikasvattaja

Sosiaalialan ohjaaja

Opiskelija

Jokin muu, mikä? _____

PEREHDYTYS

4. Kuinka paljon koet saaneesi perehdytystä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen? 1=En lainkaan, 5=Erittäin paljon

1 2 3 4 5

5. Valitse, millaista perehdytystä olet saanut:

En mitään

Koulutukset (esim. OPH, mentorit)

Tiimipalaverit

Esimiehen tuki

Kollegan tuki

Oma aktiivisuus

Muuta, mitä? _____

SISÄLTÖ JA KÄYTETTÄVYYS**6. Lapsen vasun osa-alueet (kohdat 2-5) joiden laatimiseen koet tarvitsevasi tukea?**

- 2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen
- 3. Lapsen mahdollisen aiemman vasun tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen arviointi
- 4. Tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi
- 5. Lapsen hyvinvoinnin tukemiseen liittyvät muut huomioitavat asiat

Ei mikään

Jos valitsit tarvitsevasi tukea, millaista tukea haluaisit?

7. Kuvaa mahdollisia haasteita lapsen vasun laatimisessa?

8. Miksi koet tärkeäksi varhaiskasvattajan ja lapsen huoltajien välisen keskustelun lapsen vasua laadittaessa?

9. Mahdollistaako lapsen vasu mielestäsi lapsen osallisuuden toteutumisen? 1=Ei lainkaan, 5= Erittäin hyvin

1 2 3 4 5

10. Mikä merkitys tiimityöllä ja monialaisella yhteistyöllä (esim. VEO, psykologi, puheterapeutti) on mielestäsi lapsen vasua laadittaessa?

11. Toteutuuko mielestäsi lapsen vasu-prosessin (varhaiskasvatus ennen esiopetusta) jatkuvuus?

Kyllä

Ei

Jos vastasit ei, miten kehittäisit prosessin jatkuvuutta?

12. Koetko olemassa olevan varhaiskasvatuksen sisäisen tiedonsiirtokäytännön toimivaksi?

Kyllä

Ei

Jos vastasit ei, miten kehittäisit tiedonsiirtoa?

13. Millaisilla työtavoilla varmistat lapsen vasun toteutumisen arjessa?

14. Muita kehittämisideoita lapsen vasun käytettävyyden kehittämiseksi?

LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Varhaiskasvatus
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Salassapidettävä
Julkisuuslaki 24 § 1 mom. 25-k

1. Perustiedot

Lapsen nimi	Syntymäaika
Varhaiskasvatusyksikkö	
Huoltaja/huoltajat/Muu laillinen edustaja	
Huoltaja/huoltajat/Muu laillinen edustaja yhteystiedot	
Yhteydenpitoon liittyviä lisätietoja	

2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen

2.1 Laatisesta vastaava henkilö ja tämän yhteystiedot
2.2 Muu laatimiseen osallistunut henkilöstö ja/tai asiantuntijat
2.3 Miten lapsen näkökulma ja mielipiteet on otettu huomioon
2.4 Miten huoltajien näkemykset otetaan huomioon; päivittäinen yhteistyö

3. Lapsen mahdollisen aiemman vasun tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen arviointi

3.1 Tavoitteiden toteutuminen

Varhaiskasvatus
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Salassapidettävä
Julkisuuslaki 24 § 1 mom. 25-k

3.2 Muut havainnot lapsen edellisestä vasusta

4. Tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi
Tavoitteet ja toimenpiteet koskevat kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta.

4.1 Lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet sekä niiden huomioon ottaminen

4.2 Lapsen leikki; vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet sekä niiden huomioon ottaminen

4.3 Tavoitteet pedagogiselle toiminnalle

4.4 Toimenpiteet ja menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi

4.5 Mahdolliset muut kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät tarpeet sekä tuen toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja sovitut järjestelyt

- Tehostettu tuki voimassa
 Erityinen tuki voimassa

Ensisijainen tuentarve

- vaikeudet oppimisessa
 käyttäytyminen / käyttäytymisen muuttuminen
 tarkkaavaisuuden vaikeudet
 toiminnan ohjauksen vaikeus
 muu ensisijainen tuen tarve

Lisätietoja mm. tarkennetaan tarpeita

PEDAGOGISET JA RAKENTEELLISET RATKAISUT (Päivitys päivämäärällä, toteutumisen ja arvioinnin kuvauksilla)

Tuen toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja ratkaisut niiden saavuttamiseksi

Tukeen liittyvät työskentely- ja kommunikointitavat

Oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut, ryhmärakenne ja joustavat ryhmittelyt

Varhaiskasvatus
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Salassapidettävä
Julkisuuslaki 24 § 1 mom. 25-k

Osa-aikainen erityisopetus / samanaikaisopetus
YHTEISTYÖ JA PALVELUT (Päivitetään päivämäärällä, toteutumisen ja arvioinnin kuvauksilla)
Suunnitelmat tuen toteuttamiseen yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa
Muut tukitoimet (yhteistyötahot, avustajapalvelut, apuvälineet, kuntoutuspalvelut, tulkitsemispalvelut)
Yhteistyö varhaiskasvatuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa

5. Lapsen hyvinvoinnin tukemiseen liittyvät muut huomioitavat asiat

--

6. Laadimisessa hyödynnetyt muut mahdolliset asiakirjat ja suunnitelmat

--

7. Seuranta ja arviointiajankohdat

Päivämäärä

8. Laadintapäivämäärä ja huoltajan allekirjoitus

Päivämäärä ja allekirjoitus
